

Försvarsutskottets betänkande 2023/24:FöU6

Försvarspolitik och totalförsvaret

Sammanfattning

Utskottet föreslår att samtliga motionsyrkanden i betänkandet avstyrks. Dessa rör bl.a. inriktningen av totalförsvaret, det militära och det civila försvaret, försvarsmaterieförsörjning och internationellt samarbete.

I betänkandet finns 20 reservationer (S, C, MP) och ett särskilt yttrande (SD).

Behandlade förslag

Cirka 70 yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2023/24.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	6
Ärendet och dess beredning.....	6
Bakgrund	6
Utskottets överväganden.....	8
Försvarspolitisk inriktning och totalförsvaret.....	8
Militärt försvar och förmåga	12
Stödet till Ukraina	18
Försvarsmaterieförsörjning	20
Nationella säkerhetsintressen	24
Forskning och utveckling	26
Cyberförsvar.....	29
Internationellt samarbete	31
Utestängande av vissa utländska företag	35
Civilt försvar och förmåga.....	38
Befolkningsskydd.....	44
Försörjningstrygghet och beredskapslager	46
Rymdstrategi	51
Reservationer	52
1. Försvarspolitisk inriktning och totalförsvaret, punkt 1 (S)	52
2. Försvarspolitisk inriktning och totalförsvaret, punkt 1 (C).....	53
3. Militärt försvar och förmåga, punkt 2 (S).....	54
4. Militärt försvar och förmåga, punkt 2 (C)	55
5. Stödet till Ukraina, punkt 3 (S).....	56
6. Stödet till Ukraina, punkt 3 (C)	57
7. Försvarsmaterieförsörjning, punkt 4 (S).....	58
8. Nationella säkerhetsintressen, punkt 5 (S).....	59
9. Forskning och utveckling, punkt 6 (MP).....	60
10. Cyberförsvar, punkt 7 (C).....	60
11. Internationellt samarbete, punkt 8 (S).....	62
12. Internationellt samarbete, punkt 8 (MP)	64
13. Utestängande av vissa utländska företag, punkt 9 (MP)	65
14. Civilt försvar och förmåga, punkt 10 (S).....	65
15. Civilt försvar och förmåga, punkt 10 (C)	67
16. Civilt försvar och förmåga, punkt 10 (MP)	68
17. Försörjningstrygghet och beredskapslager, punkt 12 (S).....	68
18. Försörjningstrygghet och beredskapslager, punkt 12 (C).....	69
19. Försörjningstrygghet och beredskapslager, punkt 12 (MP)	70
20. Rymdstrategi, punkt 13 (S).....	71
Särskilt yttrande.....	73
Försvarspolitik och totalförsvaret (SD)	73
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag.....	75
Motioner från allmänna motionstiden 2023/24	75

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Försvarspolitisk inriktning och totalförsvaret

Riksdagen avslår motionerna

2023/24:384 av Sven-Olof Sällström m.fl. (SD) yrkandena 1 och 3,
2023/24:779 av Sven-Olof Sällström m.fl. (SD) yrkande 4,
2023/24:1076 av Marcus Wennerström och Inga-Lill Sjöblom (båda S),
2023/24:1110 av Boriana Åberg m.fl. (M) yrkande 2,
2023/24:2456 av Mikael Larsson m.fl. (C) yrkande 1,
2023/24:2457 av Muharrem Demirok m.fl. (C) yrkande 40 och
2023/24:2564 av Peter Hultqvist m.fl. (S) yrkande 1.

Reservation 1 (S)

Reservation 2 (C)

2. Militärt försvar och förmåga

Riksdagen avslår motionerna

2023/24:778 av Sven-Olof Sällström m.fl. (SD) yrkandena 2, 4 och 11–13,
2023/24:2456 av Mikael Larsson m.fl. (C) yrkandena 2 och 3 samt
2023/24:2564 av Peter Hultqvist m.fl. (S) yrkandena 13, 14 och 18.

Reservation 3 (S)

Reservation 4 (C)

3. Stödet till Ukraina

Riksdagen avslår motionerna

2023/24:191 av Magnus Jacobsson (KD) yrkande 1,
2023/24:2456 av Mikael Larsson m.fl. (C) yrkande 19,
2023/24:2466 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkande 7 och
2023/24:2564 av Peter Hultqvist m.fl. (S) yrkandena 8 och 9.

Reservation 5 (S)

Reservation 6 (C)

4. Försvarsmaterielförsörjning

Riksdagen avslår motionerna

2023/24:482 av Aron Emilsson m.fl. (SD) yrkandena 7 och 8,
2023/24:778 av Sven-Olof Sällström m.fl. (SD) yrkande 9 och
2023/24:2564 av Peter Hultqvist m.fl. (S) yrkandena 10, 11 och 19.

Reservation 7 (S)

5. Nationella säkerhetsintressen

Riksdagen avslår motionerna

2023/24:482 av Aron Emilsson m.fl. (SD) yrkande 9 och
2023/24:2564 av Peter Hultqvist m.fl. (S) yrkandena 15 och 16.

Reservation 8 (S)

6. Forskning och utveckling

Riksdagen avslår motionerna

2023/24:778 av Sven-Olof Sällström m.fl. (SD) yrkande 10 och

2023/24:2450 av Emma Berginger m.fl. (MP) yrkande 4.

Reservation 9 (MP)

7. Cyberförsvar

Riksdagen avslår motion

2023/24:2456 av Mikael Larsson m.fl. (C) yrkandena 20–23.

Reservation 10 (C)

8. Internationellt samarbete

Riksdagen avslår motionerna

2023/24:482 av Aron Emilsson m.fl. (SD) yrkande 1,

2023/24:999 av Kalle Olsson och Anna-Caren Säterberg (båda S),

2023/24:1191 av Markus Wiechel (SD) yrkandena 3 och 5,

2023/24:2450 av Emma Berginger m.fl. (MP) yrkande 51 och

2023/24:2564 av Peter Hultqvist m.fl. (S) yrkandena 3–5, 38 och 39.

Reservation 11 (S)

Reservation 12 (MP)

9. Utestängande av vissa utländska företag

Riksdagen avslår motionerna

2023/24:482 av Aron Emilsson m.fl. (SD) yrkande 15 och

2023/24:2450 av Emma Berginger m.fl. (MP) yrkande 14.

Reservation 13 (MP)

10. Civilt försvar och förmåga

Riksdagen avslår motionerna

2023/24:779 av Sven-Olof Sällström m.fl. (SD) yrkandena 1 och 3,

2023/24:2303 av Ann-Sofie Lifvnhage (M),

2023/24:2450 av Emma Berginger m.fl. (MP) yrkande 1,

2023/24:2456 av Mikael Larsson m.fl. (C) yrkandena 30–34 och

2023/24:2564 av Peter Hultqvist m.fl. (S) yrkandena 43–45.

Reservation 14 (S)

Reservation 15 (C)

Reservation 16 (MP)

11. Befolkningsskydd

Riksdagen avslår motionerna

2023/24:103 av Victoria Tiblom (SD),

2023/24:2025 av Peder Björk och Peter Hedberg (båda S) och

2023/24:2300 av Ann-Sofie Lifvnhage (M).

12. Försörjningstrygghet och beredskapslager

Riksdagen avslår motionerna

2023/24:779 av Sven-Olof Sällström m.fl. (SD) yrkande 6,

2023/24:1208 av Ann-Christine Frohm Utterstedt och Eric Westroth (båda SD) yrkande 4,

2023/24:1708 av Mattias Ottosson m.fl. (S),

2023/24:2450 av Emma Berginger m.fl. (MP) yrkandena 23 och 24,

2023/24:2456 av Mikael Larsson m.fl. (C) yrkandena 37 och 38,

2023/24:2521 av Markus Wiechel och Eric Palmqvist (båda SD) och

2023/24:2564 av Peter Hultqvist m.fl. (S) yrkande 52.

Reservation 17 (S)

Reservation 18 (C)

Reservation 19 (MP)

13. Rymdstrategi

Riksdagen avslår motion

2023/24:2564 av Peter Hultqvist m.fl. (S) yrkande 41.

Reservation 20 (S)

Stockholm den 1 februari 2024

På försvarsutskottets vägnar

Peter Hultqvist

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Peter Hultqvist (S), Lars Wistedt (SD), Helén Pettersson (S), Johan Andersson (S), Helena Bouveng (M), Heléne Björklund (S), Anna Starbrink (L), Alexandra Anstrell (M), Mikael Larsson (C), Lars Püss (M), Emma Berginger (MP), Gustaf Göthberg (M), Markus Selin (S), Camilla Brunsberg (M), Sara-Lena Bjälkö (SD) och Yusuf Aydin (KD).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I betänkandet behandlar utskottet 75 yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2023/24. Motionerna rör bl.a. totalförsvarets inriktning, det militära och det civila försvaret, försvarsmaterieförsörjning och internationellt samarbete.

Bakgrund

I slutet av 1990-talet beslutade regeringen att den parlamentariskt sammansatta Försvarsberedningen skulle svara för samråd mellan regeringen och riksdagspartierna om den långsiktiga inriktningen av försvars- och säkerhetspolitiken. Försvarsberedningen ska bl.a. följa den säkerhetspolitiska utvecklingen i omvärlden. Inför regeringens förslag till riksdagen i viktigare långsiktiga försvars- och säkerhetspolitiska frågor ska Försvarsberedningen dessutom redovisa sin syn på dessa. Regeringen har lämnat förslag om den försvarspolitiska inriktningen i propositioner till riksdagen.

Som underlag inför försvarsbeslutsperioden 2021–2025 överlämnade Försvarsberedningen delrapporten *Motståndskraft – Inriktningen av totalförsvaret 2021–2025* (Ds 2017:66) och slutrapporten *Värnkraft – Inriktningen av säkerhetspolitiken och utformningen av det militära försvaret 2021–2025* (Ds 2019:8) till regeringen. Dessa rapporter utgjorde, tillsammans med underlag från myndigheterna, grunden för den senaste försvarspolitiska inriktningspropositionen *Totalförsvaret 2021–2025* (prop. 2020/21:30) som lämnades till riksdagen hösten 2020. Totalförsvarspropositionen innehåller bl.a. förslag till mål för totalförsvaret, nya mål för det militära och det civila försvaret, förslag till inriktning för krigsförband och förslag på återinrättande av regementen samt regeringens bedömning av den säkerhetspolitiska utvecklingen och den långsiktiga inriktningen av försvars- och säkerhetspolitiken inklusive de internationella försvarssamarbetena. Försvarsutskottet behandlade regeringens förslag i betänkandet *Totalförsvaret 2021–2025* (bet. 2020/21:FöU4) varefter riksdagen med bifall till propositionen beslutade att godkänna de nya målen, den nya inriktningen för Försvarsmaktens krigsorganisation och återinrättandet av regementen (prop.2020/21:30, bet. 2020/21:FöU4, rskr. 2020/21:136). Vilken resultatinformation regeringen enligt budgetlagen måste redovisa inom totalförsvarsområdet beror på vilka mål riksdagen fattar beslut om.

Inför nästa försvarsbeslutsperiod överlämnade Försvarsberedningen delrapporterna *Kontrollstation 2023* (Ds 2023:12) och *Allvarstid* (Ds 2023:19) till regeringen. Den 19 december 2023 överlämnade Försvarsberedningen delrapporten *Kraftsamling – Inriktningen av totalförsvaret och utformningen*

av det civila försvaret (Ds 2023:34) i vilken Försvarsberedningen lämnar den övergripande ambitionen för hela totalförsvaret och förslag som rör det civila försvaret.

Utskottets överväganden

Försvarspolitisk inriktning och totalförsvaret

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden om försvarspolitisk inriktning och totalförsvaret.

Jämför reservation 1 (S) och 2 (C).

Motionerna

Muharrem Demirok m.fl. (C) föreslår i partimotion 2023/24:2457 yrkande 40 att dagens planeringshorisont för totalförsvaret om minst tre månader ska förlängas.

Peter Hultqvist m.fl. (S) anför i kommittémotion 2023/24:2564 yrkande 1 att satsningen på ett starkt totalförsvaret måste fortsätta och omfatta samhällets alla delar.

Sven-Olof Sällström m.fl. (SD) anför i kommittémotion 2023/24:384 att för Sverige är det av yttersta vikt att hela samhället ställer om för ett eventuellt krig genom att bygga ett nytt modernt totalförsvarskoncept för framtiden (yrkande 1). Motionärerna anför också att regeringen borde överväga ett totalförsvaret bortom 2030 (yrkande 3). Samma motionärer föreslår i motion 2023/24:779 yrkande 4 att regeringen ska överväga att genom myndigheters regleringsbrev säkerställa ett fokus på totalförsvaret.

Mikael Larsson m.fl. (C) anför i kommittémotion 2023/24:2456 yrkande 1 att svensk försvarsförmåga ska utvecklas så att hela landet kan försvaras genom ökad tillgänglighet och förbättrad operativ förmåga.

Marcus Wennerström och Inga-Lill Sjöblom (båda S) föreslår i motion 2023/24:1076 att konsekvenserna av privatiseringen och marknadiseringen av den svenska välfärden ska ses över ur ett totalförsvarsperspektiv.

Boriana Åberg (M) föreslår i motion 2023/24:1110 yrkande 2 att slutsatser för svenskt totalförsvaret ska dras av Rysslands fullskaliga krig mot Ukraina.

Bakgrund

Tidigare behandling

Med bifall till propositionen Totalförsvaret 2021–2025 beslutade riksdagen att godkänna det nya övergripande målet för totalförsvaret (prop. 2020/21:30, bet. 2020/21:FöU4, rskr. 2020/21:136). Målet för totalförsvaret är att ha förmåga att försvara Sverige mot väpnat angrepp och värna vår säkerhet, frihet, självständighet och handlingsfrihet. Verksamhet inom totalförsvaret ska kunna bedrivas enskilt och tillsammans med andra, inom och utom landet.

Även förmågan att försvara Sverige mot väpnat angrepp är ett mål för det militära försvaret som därutöver ska att ha förmåga att

- hävda Sveriges territoriella integritet samt värna suveräna rättigheter och nationella intressen i Sverige och utanför svenskt territorium i enlighet med internationell rätt
- främja vår säkerhet samt förebygga och hantera konflikter och krig genom att i fredstid genomföra operationer på vårt eget territorium och i närområdet samt delta i internationella fredsfrämjande insatser
- skydda samhället och dess funktionalitet genom att med befintlig förmåga och resurser bistå övriga samhället såväl i fred som vid höjd beredskap.

När det gäller det civila försvaret godkände riksdagen att målet för det civila försvaret bl.a. ska vara att ha förmåga att upprätthålla samhällets motståndskraft mot externa påtryckningar och bidra till att stärka försvarsviljan.

I betänkande 2022/23:FöU6 bedömde utskottet att när det gäller utvecklingen av totalförsvaret låg utgångspunkten för inriktning och fortsatt utveckling alltjämt mot bakgrund av det mål som riksdagen beslutat om för totalförsvaret. Målet är att ha förmåga att försvara Sverige mot väpnat angrepp och värna vår säkerhet, frihet, självständighet och handlingsfrihet. Verksamhet inom totalförsvaret ska kunna bedrivas enskilt och tillsammans med andra, inom och utom landet. Utskottet såg inte skäl att ompröva det mot bakgrund av de förmågebehov eller regionala perspektiv som lyfts fram i motionerna. Samtidigt ansågs det nödvändigt att betona att det försämrade säkerhetspolitiska läget har tydliga konsekvenser för Sverige. Utskottet såg en ökad ambition i utvecklingen mot ett stärkt totalförsvaret och ett robustare samhälle i hela Sverige som en självklar utgångspunkt i arbetet med att uppnå det övergripande mål som riksdagen beslutat om för totalförsvaret. Vidare bedömdes Sveriges anslutning till Nato påverka det svenska totalförsvaret på ett sådant sätt att det kunde finnas skäl att se över målet för totalförsvaret mot den bakgrunden. Utskottet bedömde att såväl Försvarsberedningen som den nya nationella säkerhetsrådgivarens arbete med en nationell säkerhetsstrategi skulle innebära viktiga ingångsvärden för totalförsvaret. Utskottet såg inte skäl att föregripa detta arbete varför även övriga yrkanden om försvarspolitik inriktning och totalförsvaret avstyrktes. Utskottet önskade dock påminna om vad utskottet anförde i totalförsvarets betänkandet om att regeringen måste skapa förutsättningar för förmågebedömningar inom totalförsvarets olika områden så att riksdagen fort sättningsvis kan få en samlad uppföljning och bedömning av måluppfyllelsen. Utskottet utgick då från att sektorsspecifika mål och bedömningskriterier eller resultatindikatorer för totalförsvaret tas fram inom områden där sådana saknas. Utskottet uttryckte därför att det avsåg följa resultaten av det som regeringen anförde i budgetpropositionen för 2023 om att utveckla systemet för styrning och samordning inom totalförsvaret.

Pågående arbete

I budgetpropositionen för 2024 (prop. 2023/24:1 utg.omr. 6) konstaterar regeringen att det allvarliga läget i omvärlden och Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina lett till ökade insikter hos aktörer inom totalförsvaret om vikten av att stärka förmågan inom totalförsvaret. Regeringen bedömer att den operativa förmågan hos offentliga aktörer har utvecklats genom konkret hantering av konsekvenserna av det säkerhetspolitiska läget samtidigt som denna hantering dragit resurser från planerat utvecklingsarbete hos vissa myndigheter. Regeringen bedömer att den beredskapsplanering och de förmågehöjande åtgärder som genomförts bidrar till att successivt bygga upp en ökad förmåga inom totalförsvaret. Arbetet utgår dock från en låg nivå och regeringen anser därför att arbetet behöver ske med ökad kraft och ökat tempo. Sveriges förmåga att hantera höjd beredskap och krig behöver fortsätta att stärkas på bred front. Försvarmaktens och Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps (MSB) arbete med att främja och utveckla en sammanhängande planering för totalförsvaret 2021–2025 samt myndigheternas fortsatta stöd till aktörerna att arbeta vidare utifrån rapporten *Handlingskraft – Handlingsplan för att främja och utveckla en sammanhängande planering för totalförsvaret*, är fortsättningsvis av stor vikt för att åstadkomma ett samlat agerande i händelse av höjd beredskap och ytterst i krig. Av samma anledning är det också av stor vikt med fortsatt anpassning till den nya strukturen för samhällets krisberedskap och det civila försvaret. Regeringen ser positivt på utvecklingen inom de frivilliga försvarsorganisationerna (FFO). Utvecklingen av medlemsantalen och engagemanget inom FFO 2022 är tecken på en ökad försvarsvilja som också stärks därigenom. Regeringen ser också positivt på de insatser som MSB och Försvarmakten genomfört för att öka försvarsviljan hos allmänheten. Regeringen bedömer att förutsättningarna för säkra och robusta talkommunikationer inom totalförsvaret har stärkts. Regeringen bedömer också att försvarsunderrättelsemyndigheterna, genom relevanta beslutsunderlag, har bidragit till förmågan att försvara Sverige mot ett väpnat angrepp och värnat Sveriges säkerhet, frihet, självständighet och handlingsfrihet. Regeringen bedömer vidare att den militära säkerhetstjänstens bidrag till stärkt säkerhetsskydd är viktigt också för förmågan att möta ett väpnat angrepp. Vidare bedömer regeringen att försvarsunderrättelsemyndigheterna har stärkt sin förmåga att identifiera och möta hybridhot.

Statens samarbete med näringslivet måste också utvecklas bl.a. genom stärkt privat-offentlig samverkan inom beredskapssektorerna samt genom det nybildade näringslivsrådet för totalförsvaret och krisberedskap. Vidare bör regioners och kommuners arbete kopplat till totalförsvaret utvecklas och förstärkas. Sveriges medlemskap i Nato kommer att påverka hela totalförsvaret och medföra nya uppgifter såväl för försvarsmyndigheterna som för vissa beredskapsmyndigheter inom det civila försvaret, anför regeringen. Att stärka samhällets motståndskraft är i första hand ett nationellt ansvar men

också ett kollektivt åtagande inom Nato. Regeringen kommer att fortsätta arbetet med att utveckla systemet för styrning och samordning inom totalförsvaret. Den nyinrättade Myndigheten för totalförsvarsanalys spelar här en viktig roll genom att följa upp och utvärdera utvecklingen inom totalförsvaret.

Den 12 december 2022 beslutade försvarsminister Pål Jonson om anvisningar (Fö2022/00125) till en ny försvarsberedning som utgör ett forum för konsultationer mellan regeringen och representanter för de politiska partierna i riksdagen för utformningen av den långsiktiga säkerhets- och försvarspolitikerna.

Försvarsberedningen analyserade i en första etapp (Allvarstid – Försvarsberedningens säkerhetspolitiska rapport 2023, Ds 2023:19, den 19 juni 2023) viktigare förändringar i den internationella utvecklingen globalt med särskild betoning på Europa och Sveriges närområde. Erfarenheter från Rysslands anfallskrig mot Ukraina ägnades särskild uppmärksamhet. Utifrån detta redovisade Försvarsberedningen sin bedömning av omvärldsutvecklingen och sammanhängande konsekvenser för svensk försvars- och säkerhetspolitik. I det senare ingick följder av ett svenskt medlemskap i Nato med tillhörande prioriteringar för svenskt vidkommande samt en översyn av försvarspolitiska utgångspunkter och mål.

I tillägg till detta har Försvarsberedningen, enligt 2020 års försvarsbeslut (prop. 2020/21:30, bet. 2020/21:FöU4, rskr. 2020/21:136), genom en kontrollstation utvärderat förverkligandet av försvarsbeslutet 2020, i syfte att säkerställa att förstärkningen och kostnadsutvecklingen är i fas med riksdagens beslut om inriktning och ekonomisk ram.

Den 26 april 2023 överlämnade en enig försvarsberedning delrapporten, Kontrollstation 2023 (Ds 2023:12), till försvarsminister Pål Jonson. I delrapporten ingår tre delar: utvärdering av totalförsvarsbeslutet 2020, Försvarsberedningens syn på redovisningen av försvarsutgifter till Nato och inriktningen för en planeringsram för det militära försvaret.

Försvarsberedningen har avgränsat kontrollstationen till att huvudsakligen avse det militära försvaret. Kontrollstationen kommer att vara en utgångspunkt i Försvarsberedningens fortsatta arbete med en slutrapport som ska lämnas senast den 26 april 2024. I slutrapporten kommer beredningen göra en samlad analys av såväl det militära som det civila försvaret. Försvarsberedningen kommer också att lämna förslag till totalförsvarets inriktning och utformning t.o.m. 2030 samt perioden därefter t.o.m. 2035.

Den 19 december 2023 överlämnade Försvarsberedningen delrapporten Kraftsamling – Inriktningen av totalförsvaret och utformningen av det civila försvaret (Ds 2023:34) till regeringen. Med utgångspunkt i Sveriges vitala säkerhetsintresse och medlemskap i Nato anser Försvarsberedningen att det övergripande målet för totalförsvaret ska vara att ha förmåga att försvara Sverige och vår befolkning mot väpnat angrepp, hävda vårt lands självständighet, suveränitet och territoriella integritet samt medverka till försvaret av allierade. Verksamhet inom totalförsvaret ska kunna bedrivas

enskilt och tillsammans med andra, inom och utom landet och i enlighet med Sveriges åtaganden som medlem i Nato.

I Kraftsamling redogör Försvarsberedningen även för kraven på totalförsvaret. Med anledning av Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina analyserar Försvarsberedningen Ukrainas motståndskraft och lyfter upp relevanta lärdomar i rapporten.

Även regeringen anser att lärdomar från kriget i Ukraina ska analyseras, omsättas och vidareutvecklas i den framtida inriktningen för svenskt försvar.

Regeringen avser att återkomma till riksdagen under hösten 2024 med en proposition om totalförsvarets fortsatta inriktning och utformning.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill än en gång understryka att det försämrade säkerhetspolitiska läget har inneburit tydliga konsekvenser för Sverige. En ökad ambition i utvecklingen mot ett stärkt totalförsvaret och ett robustare samhälle i hela Sverige ser utskottet som en självklar utgångspunkt i arbetet med att uppnå det övergripande mål som riksdagen beslutat om för totalförsvaret. Utskottet vill dock påminna om vad utskottet anfört tidigare om vikten av att regeringen skapar förutsättningar för förmågebedömningar inom totalförsvarets olika områden så att riksdagen fortsättningsvis kan få en samlad uppföljning och bedömning av måluppfyllelsen, t.ex. att sektorsspecifika mål och bedömningskriterier eller resultatindikatorer för totalförsvarets syften tas fram inom områden där sådana saknas i dag.

Utskottet bedömer att såväl Försvarsberedningens rapporter som den nationella säkerhetsrådgivarens arbete med en nationell säkerhetsstrategi kommer att vara viktiga ingångsvärden för totalförsvaret och den utlovade propositionen hösten 2024 om totalförsvarets fortsatta inriktning och utformning, inte minst mot bakgrund av det kommande medlemskapet i Nato. Utskottet ser inte skäl att föregripa detta arbete varför samtliga yrkanden om försvarspolitisk inriktning och totalförsvaret avstyrks.

Militärt försvar och förmåga

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden i frågor om militärt försvar och militär förmåga.

Jämför reservation 3 (S) och 4 (C).

Motionerna

Peter Hultqvist m.fl. (S) föreslår i kommittémotion 2023/24:2564 att ubåtsvapnet ska stärkas och en analys inledas inför anskaffande av ytterligare en ubåt (yrkande 13), att ökade satsningar och arbete ska påbörjas när det

gäller svensk kompetens, design och operativa system för nästa generations svenska stridsflyg (yrkande 14) samt att Sveriges luftvärn och långräckviddiga förmåga ska ses över (yrkande 18).

Sven-Olof Sällström m.fl. (SD) anför i kommittémotion 2023/24:778 Försvarsmaktens roll för att kunna hävda Sveriges territoriella integritet (yrkande 2), vikten av ledning och samverkan genom ett robust gemensamt kommunikationssystem som tillåter samverkan mellan myndigheter och ledningsnivåer (yrkande 4), nödvändigheten för armén att bestå av olika typer av brigader, kompletterat med ett nationellt lokalförsvär, som försvarar strategiska knutpunkter och infallsportar för att hela Sverige ska kunna försvaras (yrkande 11), vikten av en modern, välutbildad och insatsberedd marin för att Sverige och Östersjöområdet effektivt ska kunna försvaras i samverkan med övriga länder (yrkande 12) samt vikten av ett starkt flygvapen som en väsentlig del av totalförsvarets förmåga att avvålla en angripare från att med militära medel angripa Sverige (yrkande 13).

Mikael Larsson m.fl. (C) föreslår i kommittémotion 2023/24:2456 att krigsdugligheten ska öka inom alla krigsförband och att förmågan ska förbättras inom flygvapnet, marinen och armén (yrkande 2). Motionärerna föreslår även förstärkningar av försvarsförmågan i och med Arktis och Östersjöns ökade militärstrategiska betydelse vid ett Natomedlemskap (yrkande 3).

Bakgrund

Tidigare behandling

Av totalförsvarspropositionen (prop. 2020/21:30) framgår att regeringen i huvudsak delade Försvarsberedningens och Försvarsmaktens bedömningar om hur krigsorganisationen bör utvecklas under perioden 2021–2030. Den 15 december 2020 fattade riksdagen beslut om den krigsorganisation som gäller sedan den 1 januari 2021. Utskottet bedömde dock att de långa ledtiderna för anskaffning av materiel och infrastruktur samt för personalförsörjningen skulle medföra att krigsorganisationen kommer att vara färdig först 2030. Utskottets bedömning var att krigsförbanden successivt kommer att organiseras och fyllas upp med personal och materiel samt samövas. Dessutom välkomnade utskottet inriktningen att JAS 39 C/D utgör kärnan i stridsflygsystemet tillsammans med JAS 39 E även under nästa försvarsbeslutsperiod, och att systemet fortsätter att vara en viktig del av krigsorganisationen även bortom 2030. Eftersom riksdagen beslutar om krigsorganisationen och det är avgörande att alla krigsförband är personellt och materiellt uppfyllda och är samövade lade utskottet stor vikt vid att riksdagen får en resultatredovisning i fråga om organisationens utveckling i dessa avseenden. Regeringens inriktning var att krigsorganisationen bör vara allsidigt sammansatt för att kunna genomföra olika typer av operationer. Regeringen betonade även att krigsorganisationen bör ges en stärkt uthållighet. Vidare framhöll regeringen att det behövs en bättre balans mellan ingående

delar, framför allt mellan stöd- och verkansförband. Utskottet instämde med regeringen som föreslagit att målet för det militära försvaret ska vara att ha förmåga att försvara Sverige mot väpnat angrepp, att hävda Sveriges territoriella integritet samt att värna suveräna rättigheter och nationella intressen i Sverige och utanför svenskt territorium i enlighet med internationell rätt. Det militära försvaret ska även ha förmåga att främja vår säkerhet samt förebygga och hantera konflikter och krig genom att i fredstid genomföra operationer på vårt eget territorium och i närområdet samt delta i internationella fredsfrämjande insatser. Vidare delade utskottet regeringens syn att förmågan att skydda samhället och dess funktionalitet genom att bistå övriga samhället såväl i fred som vid höjd beredskap avser insatser med befintlig förmåga och befintliga resurser.

Den 15 december 2020 godkände riksdagen det mål som regeringen föreslagit för det militära försvaret (prop. 2020/21:30, bet. 2020/21:FöU4, rskr. 2020/21:136). I överbefälhavarens råd avseende förmågeutveckling (FM2022-19979:13) betonar Försvarsmakten att det mycket allvarliga och oförutsägbara säkerhetsläget, tillsammans med perspektivstudiens identifierade framtida trender och utmaningar, utgör grund för överbefälhavarens militära råd om en ökad ambition i utvecklingen av den operativa förmågan. Försvarsmakten anser att redan beslutad förmågetillväxt behöver fortgå och ytterligare förstärkas. Detta behöver ske inom ramen för ett stärkt totalförsvaret och ett robust samhälle. Dessutom behöver tillväxten samordnas med det svenska inträdet i Nato. Sveriges anslutning till Nato innebär en gemensam försvarsplanering där Sverige ingår i ett av Natos operationsområden. Detta lägger enligt Försvarsmakten grunden för den militära uppgiften och bedöms påverka det svenska totalförsvaret.

I betänkande 2022/23:FöU6 påminde utskottet om att efter att det berett frågor om inriktningen för totalförsvaret 2021–2025 godkände riksdagen inriktningen för Försvarsmaktens krigsorganisation och det mål för det militära försvaret som gäller sedan 2021. Riksdagen godkände regeringens förslag att målet för det militära försvaret ska vara att ha förmåga att försvara Sverige mot väpnat angrepp, att hävda Sveriges territoriella integritet samt att värna suveräna rättigheter och nationella intressen i Sverige och utanför svenskt territorium i enlighet med internationell rätt. Det militära försvaret ska även ha förmåga att främja vår säkerhet samt förebygga och hantera konflikter och krig genom att i fredstid genomföra operationer på vårt eget territorium och i närområdet samt delta i internationella fredsfrämjande insatser. Vidare godkände riksdagen att förmågan att skydda samhället och dess funktionalitet genom att bistå övriga samhället såväl i fred som vid höjd beredskap avser insatser med befintlig förmåga och befintliga resurser.

I likhet med vad som anförts om totalförsvaret önskade utskottet betona att utgångspunkten för inriktning och fortsatt utveckling alltjämt är det mål som riksdagen beslutat om för det militära försvaret och den krigsorganisation som gäller sedan den 1 januari 2021.

Utskottet ställde sig i det aktuella betänkandet, precis som tidigare, bakom vad regeringen anfört i fråga om inriktningen för stridsflygsystemet. Eftersom utskottet vidhöll att ovanstående ger en grund för att utveckla det militära försvaret såg utskottet vid den aktuella tidpunkten inga skäl att ompröva kraven på militär förmåga eller på försvarsmaktsorganisationen i de avseenden som motionärerna föreslagit. Precis som för totalförsvarmålet bedömde dock utskottet att en anslutning till Nato påverkar Sverige på ett sådant sätt att det kan finnas skäl att även se över målet för det militära försvaret. Utskottet såg dock inte skäl att föregripa ett sådant arbete utan önskade påminna om att det för den redan beslutade krigsorganisationen är avgörande att alla krigsförband blir personellt och materiellt uppfyllda och att de samövas. Utskottet förutsatte att riksdagen får en sådan resultatredovisning av regeringen.

Pågående arbete

I budgetpropositionen för 2024 (prop. 2023/24:1 utg.omr. 6) konstaterar regeringen att det säkerhetspolitiska läget i omvärlden kräver att Sverige har ett starkare försvar. Kontinuerliga beredskapsanpassningar och övningar behöver genomföras, det svenska stödet till Ukraina ska fortsätta så länge som det behövs och anpassningar till Natomedlemskapet ska göras samtidigt som den egna förmågan och krigsorganisationen ska förstärkas i enlighet med inriktningen i proposition Totalförsvaret 2021–2025 (prop. 2020/21:30). Det militära försvaret behöver stärkas för att bättre försvara vårt land, våra blivande allierade och svenska intressen. Regeringen betonar att det stöd som Sverige lämnar till Ukraina är en långsiktig investering för Sveriges säkerhet, men som i det kortare perspektivet får inverkan på krigsorganisationens tillväxt. Regeringen planerar att lämna en proposition om totalförsvarets fortsatta utveckling till riksdagen under hösten 2024. Tack vare förstärkningar av försvarsanslagen är regeringens bedömning att Sverige redan 2024 kommer att uppfylla målsättningen om att försvarsutgifterna ska uppgå till 2 procent av BNP, enligt Natos definition. Samtidigt kommer regeringen att föreslå fortsatta resursförstärkningar till det militära försvaret så att utgifterna på anslagen 1.1.–1.13 ska motsvara 2 procent av BNP, i enlighet med den politiska överenskommelsen från den 16 mars 2022 och Försvarsberedningens rapport Kontrollstation 2023 från den 26 april 2023 (Ds 2023:12). Regeringen har gett Försvarsmakten och berörda myndigheter i uppdrag att planera för en fortsatt tillväxt som innebär att försvarsanslagen ska nå 2 procent av BNP 2028.

Regeringen arbetar för att utveckla styrningen av myndigheterna, inte minst mot bakgrund av tillväxten i det militära försvaret. Ökade resurser ska omsättas till ökad försvarsförmåga. Risker och osäkerheter inom materiel-, personal- och infrastruktur försörjningen kommer att kräva fortsatt fokus.

Regeringen anger vidare i budgetpropositionen att försvarsförmågan, där den dimensionerande grunden är ett väpnat angrepp, ska öka under kommande år och arbetet med den beslutade krigsorganisationen fortsätta i högt tempo.

Regeringen bedömer samtidigt att stödet till Ukraina, behovet av fortsatta beredskapsanpassningar med anledning av det försämrade säkerhetspolitiska läget och integreringen i Nato kommer att påverka den operativa förmågan och krigsorganisationens utveckling. Vidare anser regeringen att relevanta lärdomar från kriget i Ukraina ska analyseras, omsättas och vidareutvecklas i den framtida inriktningen för svenskt försvar.

Regeringen understryker att en fungerande personalförsörjning är central för arbetet med att stärka försvaret. Såväl grund- som krigsorganisationen växer personellt. Regeringen konstaterar att den återinförda grundutbildningen med värnplikt utgör kärnan i krigsorganisationens tillväxt och är en förutsättning för att kunna producera fullt bemannade, utbildade och övade krigsförband. Grundutbildningsvolymerna behöver därför fortsätta att öka under kommande år. Enligt nuvarande inriktning kommer 8 000 totalförsvarspliktiga att grundutbildas årligen fr.o.m. 2025. Regeringen anser att det är angeläget att Försvarsmakten fortsätter organiseringen av grundutbildningen och repetitionsutbildningen i ett tydligt förbandsomsättningssystem i syfte att åstadkomma en krigsorganisation med samövade krigsförband.

Regeringen betonar att en avgörande del för att nå den beslutade krigsorganisationen är att mobiliseringsförmågan ökar t.ex. genom att krigsplaceringen av materiel snarast slutförs.

Logistik och ledning är centrala för att klara av mobilisering, väpnat angrepp och samverkan nationellt och internationellt. Regeringen bedömer att arbetet med ledning och logistik fortsatt behöver utvecklas i syfte att främja balansen mellan verkansförband och stödfunktioner i ett allierat sammanhang. Utvecklingen inom ledning och logistik är central för hur svenska förband integreras i Natos strukturer, liksom hur förband under svensk kontroll kan bidra till allierade operationsplaner genom värdlandsstöd eller andra möjliggörande uppgifter.

Regeringen betonar också betydelsen av att snarast genomföra den beslutade krigsorganisationen för armén, inklusive divisionsnivån, brigaderna och övriga förband. Utökade anskaffningar inom ett flertal olika materielområden innebär att arméns förmåga och uthållighet stärks i närtid samtidigt som förutsättningarna för tillväxt förbättras. Regeringen betonar betydelsen av att stärka arbetet med den beslutade krigsorganisationen för marinen, inklusive amfibiebataljonen i Göteborg samt de marina basbataljonerna. Personell tillväxt och kompetens samt vidmakthållande och anskaffning av materielsystem är förutsättningar för detta. Arbetet med sjöoperativ helikopterförmåga fortsätter. Anskaffningen av ubåt typ Blekinge fortsätter. Vidare inleds anskaffning av nästa generation ytstridsfartyg under 2024. Därtill påbörjas anskaffning av arbetsfartyg till de två basbataljonerna som ska fortsätta utvecklas under 2024. Regeringens inriktning är också att specialförbanden ska fortsätta att utvecklas mot nationellt försvar med bibehållen förmåga till internationella insatser. Specialförbandens stödfunktioner förstärks för att möta de nya uthållighetskraven.

Försvarsberedningen har avgränsat rapporten Kontrollstation 2023 (Ds 2023:12) till att huvudsakligen avse det militära försvaret. Kontrollstationen är en utgångspunkt i Försvarsberedningens fortsatta arbete med en slutrapport som ska lämnas senast den 26 april 2024. Av rapporten framgår bl.a. att Totalförsvarsbeslutet 2020 genomförs under extraordinära förhållanden vilket påverkar förverkligandet av inriktningen och ambitionen i beslutet. Försvarsberedningens sammantagna bedömning är att totalförsvarsbeslutet 2020 med avseende på det militära försvaret inte kommer att kunna genomföras fullt ut enligt den inriktning och inom den ekonomiska ram som tilldelades i samband med beslutet. Försvarsberedningen anser att utvecklingen av det militära försvaret i grunden ska fortsätta följa inriktningen i totalförsvarsbeslutet och den politiska överenskommelsen till dess att ett nytt totalförsvarsbeslut fastställs av riksdagen. Försvarsberedningen kommer att beakta konsekvenserna av denna bedömning i det förslag som beredningen ska lämna i sin slutrapport om framtida inriktning och utformning av totalförsvaret t.o.m. 2030 och även den övergripande inriktningen för den efterkommande perioden t.o.m. 2035.

Försvarsberedningen konstaterar i rapporten Allvarstid att den ökande geopolitiska maktkampen mellan stormakterna utspelas även i Sveriges närområde, såsom Östersjöområdet och Arktis. Rysslands militära återuppbyggnad i den arktiska regionen fortsätter. Skyddet av den ryska ubåtsbaserade nukleära förmågan, som till stor del är baserad på Kolahalvön, utgör grunden för ryska militära intressen på Nordkalotten. Även de flyg- och marinstridskrafter som hotar Natos förbindelser över Atlanten och sjötrafiken till Europa är baserade på Kolahalvön. Därtill pågår en rysk militär upprustning utmed landets norra kust. Även Kina har ett långsiktigt och strategiskt intresse för Arktis som en del av sina globala maktambitioner.

Försvarsberedningen redogör för målet för det militära försvaret i delrapporten Kraftsamling. Med utgångspunkt i Sveriges vitala nationella säkerhetsintresse och medlemskap i Nato anser Försvarsberedningen att målet för det militära försvaret ska vara att ha förmåga att

- försvara Sverige mot väpnat angrepp
- hävda Sveriges territoriella integritet
- värna rättigheter och nationella intressen utanför svenskt territorium i enlighet med internationell rätt
- inom ramen för Natos kollektiva försvar och uppgifter i övrigt, uppfylla Sveriges åtaganden som medlem i Nato
- främja vår säkerhet samt förebygga och hantera konflikter och krig genom att i fredstid genomföra operationer på vårt eget territorium och i närområdet samt delta i internationella fredsfrämjande insatser
- skydda samhället och dess funktionalitet genom att med befintlig förmåga och resurser bistå övriga samhället såväl i fred som vid höjd beredskap.

Utskottets ställningstagande

Efter att utskottet berett frågor om inriktningen för totalförsvaret 2021–2025 godkände riksdagen inriktningen för Försvarsmaktens krigsorganisation och det mål för det militära försvaret som gäller sedan 2021. I likhet med vad som anförts tidigare om totalförsvaret vill utskottet betona att utgångspunkten för inriktning och fortsatt utveckling alltjämt är det mål som riksdagen beslutat om för det militära försvaret och den krigsorganisation som gäller sedan den 1 januari 2021.

Utskottet anser att Försvarsberedningens pågående arbete bildar ett viktigt ingångsvärde för det framtida militära försvaret och den utlovade propositionen hösten 2024 om totalförsvarets fortsatta inriktning och utformning, inte minst mot bakgrund av det kommande medlemskapet i Nato. Utskottet vidhåller att ovanstående ger en grund för att utveckla det militära försvaret och ser inte skäl att föregripa detta arbete varför alla yrkanden om det militära försvaret avstyrks.

Stödet till Ukraina

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden om stödet till Ukraina.
Jämför reservation 5 (S) och 6 (C).

Motionerna

Peter Hultqvist m.fl. (S) anför i kommittémotion 2023/24:2564 vikten av fortsatt stöd med bl.a. försvarsmateriel till Ukraina (yrkande 8). Vidare föreslår motionärerna att en europeisk direktproduktion ska starta för att försörja Ukraina med vapen och ammunition (yrkande 9).

Mikael Larsson m.fl. (C) föreslår i kommittémotion 2023/24:2456 yrkande 19 en flerårig och systematisk plan för det militära stödet till Ukraina där hela kedjan av utbildning, reparation och bruk ingår.

Kerstin Lundgren m.fl. (C) föreslår i kommittémotion 2023/24:2466 yrkande 7 att Sverige med uthållighet ska erbjuda stridsflyg i form av JAS till Ukraina som ett sätt att öka det militära stödet.

Magnus Jacobsson (KD) föreslår i motion 2023/24:191 yrkande 1 ett långsiktigt ökat stöd till Ukraina.

Bakgrund

Tidigare behandling

Riksdagen har vid upprepade tillfällen bemyndigat regeringen att fatta beslut om att skänka försvarsmateriel till Ukraina. Enligt 8 kap. 6 § budgetlagen (2011:203) får regeringen besluta om överlåtelse av lös egendom om

egendomen inte längre behövs för statens verksamhet eller har blivit obrukbar eller om den inte har anskaffats med statens medel. Den försvarsmateriel som skänkts till Ukraina har behövts för statens verksamhet, men avvaras tillfälligt som stöd till Ukraina. För att regeringen ska kunna överlåta materielen har därför riksdagens godkännande krävts.

När det gäller frågan om stödet med försvarsmateriel till Ukraina uttryckte utskottet i betänkande 2022/23:FöU6 att det också måste vägas mot våra nationella behov för att upprätthålla svensk försvarsförmåga. Utskottet såg positivt på att såväl försvarsministern som företrädare för Försvarsmakten delgett utskottet relevant information om stödet med försvarsmateriel till Ukraina och redovisat de bedömningar som gjorts med anledning av stödet. Utskottet utgick därför från att informationen till utskottet kommer att uppdateras, inte minst när det gäller påverkan på den av riksdagen beslutade inriktningen för Försvarsmaktens krigsorganisation.

Pågående arbete

I budgetpropositionen för 2024 (prop. 2023/24:1 utg.omr. 6) understryker regeringen att Rysslands aggression mot Ukraina innebär ett långsiktigt och kraftigt försämrat säkerhetsläge i Europa. Det utgör även ett hot mot global fred och säkerhet. Att Ukraina förmår försvara sig mot den ryska aggressionen är centralt för Europas säkerhet. Regeringen, liksom Försvarsberedningen i rapporten Allvarstid, understryker vikten av att fortsätta stödja Ukraina såväl bilateralt som tillsammans med andra länder. Sverige ska fortsätta stödja Ukraina med försvarsmateriel, utbildning, finansiellt stöd och bistå Ukraina vid anskaffning av försvarsmateriel. Inget framtida stöd kan uteslutas, enligt regeringen.

I Kraftsamling understryker Försvarsberedningen vikten av att Sverige driver på för, och bidrar till, ett fortsatt stort, samordnat och långsiktigt internationellt stöd till Ukraina.

Den 6 november 2023 inkom Försvarsmakten med sitt svar på det uppdrag som regeringen gett om att analysera och redovisa förutsättningarna att stödja Ukraina med JAS 39 Gripen. Ett viktigt ingångsvärde i analysen är den orienteringsutbildning på flygplanet som ukrainska piloter och markpersonal redan har genomgått i Försvarsmaktens regi.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att det är av mycket stor säkerhetspolitisk och humanitär vikt att ett långsiktigt stöd ges till Ukraina för att kunna möta den ryska aggressionen. Stödet med försvarsmateriel till Ukraina måste vägas mot våra nationella behov för att upprätthålla svensk försvarsförmåga.

De riksdagsbeslut som har fattats efter beredning i finansutskottet vilar på underlag och upplysningar från Regeringskansliet när det gäller militära konsekvenser av beslut om att ge Ukraina stöd med försvarsmateriel. Försvarsutskottet har inte deltagit i beredningen av besluten om militärt stöd.

Utskottet utgår från att regeringen och Regeringskansliet i sina underlag inför riksdagsbeslut har gjort nödvändiga avvägningar mot nationella behov och mot den förmågetillväxt i Sverige som riksdagen har beslutat om. Utskottet ser positivt på att såväl försvarsministern som företrädare för Försvarsmakten delgett utskottet relevant information om stödet med försvarsmateriel till Ukraina och redovisat de bedömningar som gjorts med anledning av stödet.

Utskottet delar regeringens bedömning att arbetet är mycket komplext och präglas av stora osäkerheter. Utskottet utgår därför från att informationen till utskottet kommer att uppdateras, inte minst när det gäller påverkan på den av riksdagen beslutade inriktningen för Försvarsmaktens krigsorganisation. Då motionärernas intentioner kan anses tillgodosedda genom det pågående arbetet finner utskottet inte skäl i dagsläget att vidta några ytterligare åtgärder på området. Motionsyrkandena avstyrks.

Försvarsmaterieförsörjning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden om försvarsmaterieförsörjning.
Jämför reservation 7 (S).

Motionerna

Peter Hultqvist m.fl. (S) anför i kommittémotion 2023/24:2564 utmaningarna vid anskaffning av försvarsmateriel till förmån för den militära förmågetillväxten och föreslår att regeringen ska vidta nödvändiga åtgärder för att hantera dessa (yrkande 10). Motionärerna föreslår även att det ska upprättas en samlad plan för ersättning av det militära materiel som getts till Ukraina (yrkande 11) och att en försvarsmaterielstrategi ska utarbetas i samråd med industrin för att stärka svensk produktion, forskning och export (yrkande 19).

Aron Emilsson m.fl. (SD) föreslår i kommittémotion 2023/24:482 att Sverige ska ha en egen krigsmaterielindustri (yrkande 7). Motionärerna föreslår också att småföretagande inom krigsmaterielindustrin ska värnas (yrkande 8).

Sven-Olof Sällström m.fl. (SD) anför i kommittémotion 2023/24:778 yrkande 9 vikten av tillgång på kvalitativ försvarsmateriel i tillräcklig omfattning för att Försvarsmakten ska kunna ha en förmåga att lösa sina huvuduppgifter.

Bakgrund

Tidigare behandling

I totalförsvarspropositionen (prop. 2020/21:30) var utgångspunkten att materielförsörjningen bör säkerställa Försvarmaktens behov av materiel och tjänster i fred, vid höjd beredskap och ytterst i krig. Den militära försörjningstryggheten, dvs. möjligheten att få tag på den materiel och de förnödenheter som verksamheten kräver, bör utvecklas för att tillgodose kraven på krigsorganisationens uthållighet. Fortsatt ökning av försvarsförmågan bedömdes ställa ökade krav på alla myndigheter med uppgifter inom materielförsörjningen. Utskottet delade regeringens bedömning och konstaterade i totalförsvarsbetänkandet att de materielförsörjningsprinciper som fastställdes 2009 alltjämt gällde men såg skäl att framhålla att det i tillämpningen av principerna är nödvändigt att beakta det ökade fokuset på nationellt försvar och väpnat angrepp, kraven på försörjningstrygghet, väsentliga säkerhetsintressen och förändrade internationella förutsättningar. När det gällde Försvarets materielverks (FMV) effektivitet och roll konstaterade utskottet att den reform av ansvarsfördelningen och den finansiella styrimodellen för materielförsörjningen som infördes 2019 kan bidra till ökad kostnadskontroll och spårbarhet. Utskottet utgick från att regeringen avser att följa FMV:s leveransförmåga och effektivitet.

Utskottet framhöll i betänkande 2022/23:FöU6 återigen vikten av att regeringen följer FMV:s leveransförmåga och effektivitet. Utskottet framhöll att man utgick från att regeringens översyn av nya resultatindikatorer även ska ge riksdagen möjlighet att följa hur materielprocessen effektiviseras under den kommande inriktningsperioden. Utskottet uttryckte att det utgick från att regeringen delar utskottets syn på behovet av att effektivisera FMV:s verksamhet. Utskottet vidhöll att syftet med materielförsörjningen är att säkerställa Försvarmaktens behov av materiel och tjänster i fred, vid höjd beredskap och ytterst i krig. Den militära försörjningstryggheten, dvs. möjligheten att få tag på den materiel och de förnödenheter som verksamheten kräver, bör tillgodose kraven på krigsorganisationens uthållighet. Detta var utskottets bedömning i totalförsvarsbetänkandet och det ansågs fortsatt vara en viktig utgångspunkt. Utskottet kunde konstatera att företag såväl i Sverige som i utlandet har en mycket central roll för det svenska militära försvaret som i hög grad är beroende av varor och tjänster som tillhandahålls av näringslivet, både nationellt och internationellt. Att svenska försvarsföretag överlag bedöms ha ett stort exportberoende och att deras konkurrenskraft i hög grad kan vara beroende av deras marknadstillträde internationellt lyftes fram av Materielförsörjningsutredningen (SOU 2022:24). Med de ömsesidiga beroenden och den komplexitet som utredningen beskrev bedömde utskottet att frågeställningen om en materielförsörjningsstrategi så långt det är möjligt bör ses som en sammanhållen helhet.

Pågående arbete

I budgetpropositionen för 2024 (prop. 2023/24:1 utg.omr. 6) anger regeringen att Sveriges försämrade säkerhetsläge innebär att materieförsörjningen av Försvarsmakten behöver stärkas och vara tillräckligt robust och uthållig för att krigsorganisationen ska kunna lösa sina uppgifter på alla beredskapsnivåer. Betydande investeringar i anskaffning av materiel kommer även i fortsättningen att behöva göras, och som följd av det behövs satsningar på vidmakthållande av materiel för att garantera materielens tillgänglighet och prestanda. Försörjningstryggheten bör fortsätta att utvecklas för att kraven på krigsförbandens uthållighet ska kunna tillgodoses. Det förutsätter avtal och lämpliga samverkansformer mellan stat och leverantör. Former för hur staten, när så krävs, kan verka för att försvarsindustrins produktionskapacitet ökar inom särskilt viktiga materielområden, som t.ex. ammunition, behöver analyseras. Sverige ska även bidra till de åtgärder som bereds inom EU och andra internationella forum för att öka produktionskapaciteten i försvarsindustrin. Sveriges medlemskap i Nato kommer att påverka materieförsörjningen, när det gäller såväl arbetssätt som vilken materiel som anskaffas.

Regeringen anger även att arbetet med regeringens försvarsinnovationsinitiativ fortsätter med målet att omsätta resultat av teknikintensiv innovation i civila sektorn till militär förmåga. Initiativet ska även bidra till att öka konkurrenskraften i försvarsindustrin och utvecklingsmöjligheter för näringslivet. Sverige har också goda förutsättningar att bidra till Natos initiativ för innovation (Diana). Som Natomedlem kommer Sverige även att kunna delta i Natos innovationsfond (NIF) och därigenom ytterligare bidra till främjandet av innovation och utveckling.

Av Försvarsberedningens rapport Kontrollstation 2023 framgår att Försvarsmakten redovisar att de betydande ekonomiska resurser som tillförs mot bakgrund av totalförsvarsbeslutet 2020 skapar förutsättningar för omfattande anskaffning av materiel, inklusive personlig utrustning, och ökning av lagernivåer på beredskapsvaror och förnödenheter, såsom livsmedel, ammunition, sjukvårdsmateriel, drivmedel och reservdelar. FMV har också ökat sin kapacitet i takt med ekonomiska tillskott. Uppbyggnad av lager för drivmedel pågår för att möta krav som kan ställas i en kris eller i ett krig. Även uppbyggnaden av lager för livsmedel, läkemedel, ammunition, reservdelar och utbytesenheter har påbörjats i syfte att bygga upp beredskapslager. Försvarsmakten bedömer att förstärkningarna bidragit till att öka uthålligheten. Anskaffning av centrala materielobjekt för armén och flygvapnet genomförs men påverkas i armén av bl.a. stödet till Ukraina. För marinen finns risk för förseningar och fördyringar bl.a. beroende på begränsningar i varvskapacitet med påverkan på tillgänglighet och leveranstider. Historiskt har det varit svårt att bedöma kostnadsutvecklingen i försvarsmateriel som har betydande inslag av utveckling. Försvarsberedningen bedömer att detta fortsatt kommer att vara fallet och

komPLICERAS ytterligare av de makroekonomiska effekterna av stigande inflation, höjda räntor och valutakursförändringar som uppstått sedan covid-19-pandemin och Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina. Begränsningar i leveransförmåga är en risk för tillgång till materiel och förnödenheter under innevarande liksom kommande försvarsbeslutsperiod. En snabb ökning i materiel- och förnödenhetsanskaffning ställer höga krav på industrins produktions- och leveransförmåga. Omvärldsutvecklingen påverkar tydligt förutsättningarna på världsmarknaden för försvarsmateriel, då många länder ökar sin anskaffning samtidigt, vilket får konsekvenser för såväl Försvarsmaktens planering som kostnaden för materielen. Försvarsmakten anger att de tillsammans med FMV prioriterar åtgärder för att möjliggöra leveranser av ny materiel och för att öka tillgängligheten på den befintliga materielen. Arbetet med tillgänglighet till materiel handlar exempelvis om behov av att utöka verkstads- och varvskapacitet och utökade lagernivåer av reservmateriel. Det noteras av Försvarsberedningen att ett fastställt förbandsomsättningssystem och inte minst förbättrad förmåga till mobilisering av hela krigsorganisationen är beroende av en ökad materiell tillgänglighet på Försvarsmaktens befintliga materiel och en utökning av förnödenhetsbestånden. FMV har fortsatt arbetet med att utveckla och implementera försörjningssäkerhet i myndighetens processer och har bl.a. ökat sin kapacitet genom rekrytering av personal. Myndigheterna arbetar även med kravställning och arbetsätt för att korta ledtiderna i materieförsörjningen. Nordisk samverkan har också använts som ett sätt att öka tillgången på reservdelar och förbrukningsvaror m.m. Materiel är en komponent av flera i den operativa förmågan, där andra delar utgörs av exempelvis personal, infrastruktur, logistik och utformning och användning av krigsorganisationen. Materieförsörjningen måste samordnas med övriga faktorer för krigsorganisationens utveckling. Försvarsberedningen konstaterar att myndigheterna arbetar intensivt med att omsätta utökade medel och inriktning för materiel som följer av totalförsvarsbeslutet 2020. Samtidigt förutses de längre leveranstiderna och det angelägna stödet till Ukraina leda till att viss materiel kommer att vara på plats enligt inriktningen i totalförsvarsbeslutet 2020, eller i vissa fall tidigare, medan vissa leveranser kommer att vara försenade.

Materieförsörjningsutredningen (SOU 2022:24) konstaterar att försvarsprodukternas karaktär och kopplingen till nationell säkerhet samt att stater är slutkunder är tre grundläggande orsaker till de särskilda förutsättningarna på försvarsmarknaden. Utredningen föreslår att företag och organisationer vars produktion av materiel eller tjänster är av stor vikt för det militära försvaret ska identifieras som krigsviktiga (k-företag). I Försvarsberedningens rapport Kraftsamling anges att Försvarsberedningen delar utredningens analys och förslag och bedömer att ett återupprättat system med k-företag är nödvändigt för ett trovärdigt totalförsvar.

Utskottets ställningstagande

Utskottet instämmer med regeringen om att Sveriges försämrade säkerhetsläge innebär att materieförsörjningen av Försvarsmakten behöver stärkas ytterligare och vara tillräckligt robust och uthållig för att krigsorganisationen ska kunna lösa sina uppgifter på alla beredskapsnivåer. Kriget i Ukraina, och det svenska materiella bidraget, är även en nationell utmaning för Sverige i detta hänseende.

Betydande investeringar i anskaffning av materiel behöver således göras, och som följd av det behövs satsningar på vidmakthållande av materiel för att garantera materielens tillgänglighet och prestanda. Ett nära samarbete med försvarsindustrin, nationellt och inom ramen för EU och Nato är centralt. Vikten av kontinuerlig innovation på området kan inte nog understrykas. Med de ömsesidiga beroenden och den komplexitet som råder bedömer utskottet att frågeställningen om en materieförsörjning så långt det är möjligt bör ses som en sammanhållen helhet.

Eftersom utskottet i nuläget inte ser att det skulle vara materieförsörjningsprocessen och svensk försvarsindustri till gagn att hantera enskilda förslag inom området i särskild ordning avstyrker utskottet samtliga yrkanden inom området.

Nationella säkerhetsintressen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår två motioner om nationella säkerhetsintressen.
Jämför reservation 8 (S).

Motionerna

Peter Hultqvist m.fl. (S) föreslår i kommittémotion 2023/24:2564 att tillgången på ammunition ska markeras som ytterligare ett svenskt säkerhetsintresse av riksdagen (yrkande 15). Motionärerna föreslår också att den svenska staten långsiktigt ska söka garantier om inflytande och kontroll över samtliga väsentliga säkerhetsintressen (yrkande 16).

Aron Emilsson m.fl. (SD) föreslår i kommittémotion 2023/24:482 yrkande 9 att regeringen ska verka för ett skyddande av inhemska försvarsindustrier i enlighet med artikel 346 i EU:s funktionsfördrag.

Bakgrund

Tidigare behandling

I totalförsvarspropositionen 2020 (prop. 2020/21:30) pekade regeringen ut stridsflygområdet, undervattensområdet och integritetskritiska delar av

ledningsområdet, såsom sensorer, telekrig och krypto, som väsentliga säkerhetsintressen för Sverige.

I betänkande 2020/21:FöU4 konstaterade utskottet i princip att Sveriges och övriga EU-länders möjlighet att tillämpa artikel 346 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt om skyddandet av inhemska försvarsindustrier ska respekteras.

Pågående arbete

En särskild utredare fick, med utgångspunkt i Försvarsberedningens rapport Värnkraft, i uppdrag av regeringen att redovisa en strategi som på ett uthålligt och kostnadseffektivt sätt kunde bidra till att det militära försvarets behov av materiel och relaterad forskning, teknikutveckling och tjänster tillgodoses i fred, kris och krig (dir. 2020:119). I maj 2022 lämnade Materieförsörjningsutredningen sitt slutbetänkande Materieförsörjningsstrategi – För vår gemensamma säkerhet (SOU 2022:24).

Enligt utredningen har utvecklingen av det EU-gemensamma upphandlingsregelverket på försvarsområdet lett till att väsentliga säkerhetsintressen fått ökad betydelse i materieförsörjningskontexten. Vidare har 2009 års försvarsupphandlingsdirektiv och eftersträvandet av en gemensam europeisk försvarsmarknad inneburit att medlemsstaternas tillämpning av artikel 346 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget) om skyddandet av inhemska försvarsindustrier ska respekteras i högre utsträckning riskerar att prövas rättsligt. I betänkandets internationella jämförelse framkommer att inget av de studerade länderna pekar ut enskilda områden som väsentliga säkerhetsintressen på motsvarande sätt som Sverige gjort, vilket skapar utrymme för en bredare tillämpning av undantagsbestämmelsen i artikel 346.1 b i EUF-fördraget.

Utredningen anser att det övergripande målet för totalförsvaret, liksom målet för det militära försvaret, i stället kan utgöra utgångspunkter för formuleringen av Sveriges väsentliga säkerhetsintressen i en materieförsörjningskontext. Förmågan att enskilt och tillsammans med andra, inom och utom landet, försvara Sverige mot väpnat angrepp, är enligt utredningens mening ett motiv för tillämpning av artikel 346.1 b i EUF-fördraget på motsvarande konkretiseringsnivå som flertalet andra länder använder.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser generellt att de övergripande målen för totalförsvaret och det militära försvaret ska utgöra utgångspunkter för formuleringen av Sveriges väsentliga säkerhetsintressen i en materieförsörjningskontext.

Utskottet bedömer att försvarsberedningens pågående arbete bildar ett viktigt ingångsvärde även i fråga om detta och utgår från att den utlovade propositionen om totalförsvarets fortsatta inriktning och utformning kommer att behandla frågan mer specifikt. Utskottet anser sammantaget att

ovanstående ger en grund för att utveckla det militära försvaret och ser därför inte skäl att föregripa detta arbete varför alla yrkanden om nationella säkerhetsintressen avstyrks.

Forskning och utveckling

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår två motioner om forskning och utveckling.
Jämför reservation 9 (MP).

Motionerna

Sven-Olof Sällström m.fl. (SD) föreslår i kommittémotion 2023/24:778 yrkande 10 att regeringen ska beakta fortsatta satsningar på forskning och utveckling till förmån för den svenska försvarsindustrin.

Emma Berginger m.fl. (MP) föreslår i kommittémotion 2023/24:2450 yrkande 4 att regeringen bör ge Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI) ett tydligt uppdrag att bredda och fördjupa forskningen i fråga om det civila försvaret och krisberedskapen.

Bakgrund

Tidigare behandling

I sitt betänkande om totalförsvaret 2021–2025 (bet. 2020/21:FöU4) anförde utskottet i sitt ställningstagande att man lade vikt vid att de svenska forskningsmiljöerna svarar mot totalförsvarets behov. Utskottet betonade att synergier mellan civil och militär forskning och utveckling bör eftersträvas där det kan anses vara relevant och vara till ömsesidig nytta för det civila och det militära försvaret samt inom ramen för totalförsvaret.

I betänkande 2021/22:FöU6 uttryckte utskottet att det delade regeringens bedömning i totalförsvarspropositionen (prop. 2020/21:30) att forskning och utveckling i högre utsträckning bör inriktas mot att långsiktigt öka Försvarsmaktens möjligheter att möta framtida hot. Utveckling av relevant teknik sker i stor utsträckning i det civila samhället, och i likhet med regeringen framhöll utskottet behovet av samverkan mellan civila och militära forskningsaktörer. Utskottet såg därför positivt på att regeringen i budgetpropositionen för 2022 redovisade att man avsåg att särskilt följa samverkan som byggs upp mellan civila och militära aktörer inom forskningsområdet. I fråga om att prioritera det civila försvarets återuppbyggnad i den statligt finansierade forskningen konstaterade utskottet vidare att regeringen har bedömt att Sverige måste ha forskningsmiljöer tillgängliga för totalförsvarets behov. Utskottet förutsatte att regeringen i

arbetet med att förstärka totalförsvaret under 2021–2025 också följde upp att kunskap och kompetens som byggs upp kan möta både civila och militära behov i totalförsvaret.

Pågående arbete

I budgetpropositionen för 2024 (prop. 2023/24:1 utg.omr. 6) föreslår regeringen en fortsatt förstärkning av forskning, utveckling och innovation samt utbildning på försvarsområdet för att öka Försvarsmaktens möjligheter att möta framtida hot. Arbetet med regeringens försvarsinnovationsinitiativ fortsätter med målet att omsätta resultat av teknikintensiv innovation i civila sektorn till militär förmåga. Initiativet ska även bidra till att öka konkurrenskraften i försvarsindustrin och utvecklingsmöjligheter för näringslivet. Sverige har också goda förutsättningar att bidra till Natos initiativ för innovation (Diana). Som Natomedlem kommer Sverige även att kunna delta i Natos innovationsfond (NIF) och därigenom ytterligare bidra till främjandet av innovation och utveckling.

Regeringen anger också att för att bygga ett civilt försvar och en nationell krisberedskap med förmåga att hantera både dagens och framtida hot, behöver den tillämpade och praktiskt användbara forskningen och utvecklingen stärkas. Totalförvarsaktörer måste också kunna tillgodogöra sig den kunskaps- och teknikutveckling som sker inom forskningen, inte minst inom artificiell intelligens, cyberområdet och kommunikation.

Av Försvarsberedningens rapport Kontrollstation 2023 framgår att Försvarsmakten betonar att forskning och utveckling är en förutsättning för att myndigheten långsiktigt ska kunna upprätthålla operativ förmåga. Det bidrar även till att i Sverige trygga tillgången till strategisk kompetens. Försvarsmakten har under 2021 inlett en analys för att definiera och identifiera strategiska kompetenser, främst utanför myndigheten, som behövs för det militära försvaret i fred, kris och krig. Forskning och teknikutveckling samt studier har ökat markant i inledningen av försvarsperioden. I totalförvarspropositionen 2020 (prop. 2020/21:30) pekade regeringen ut stridsflygområdet, undervattensområdet och integritetskritiska delar av ledningsområdet, såsom sensorer, telekrig och krypto, som väsentliga säkerhetsintressen för Sverige. Den ökade satsningen på forskning har skett inom flera av dessa utpekade områden, men även inom områden såsom vapen och skydd, materialteknik och artificiell intelligens. Försvarsmakten behöver följa den globala civila utvecklingen av teknikområden som har militär påverkan och tillämpning. I den internationella dialogen, såväl bilateralt som med Nato och EU, har fokus legat på nyckelteknologier (framväxande och omvälvande teknologier) samt på försvarsinnovation. Såväl FOI som FMV redovisar ökade insatser och utökar sin kapacitet inom forskning och utveckling.

I Försvarsberedningens delrapport Kraftsamling anføres att forskning och utveckling är avgörande för att på både kort och lång sikt systematiskt höja

nivån på och förbättra Sveriges totalförsvarsförmåga. Att snabbt kunna omvandla resultat från forskning och utveckling till försvarsinnovationer är därutöver av avgörande betydelse för försvarsförmågan enligt rapporten. Försvarsberedningen understryker särskilt att forskning måste komma tidigt i den pågående tillväxt- och utvecklingsprocessen för att kunskapen ska kunna tillgodogöras i arbetet. Vidare anser försvarsberedningen att Sverige även fortsatt måste ha särskilda forsknings- och utvecklingsmiljöer tillgängliga för totalförsvarets behov, och att dessa i första hand bör vara FOI och Försvarshögskolan (FHS).

I sin årsredovisning för 2022 (MSB2155, februari 2023) anger MSB bl.a. att myndigheten har en omfattande finansiering av forskning inom samhällsskydd och beredskap. Varje år publicerar MSB flera utlysningar av projektmedel och vanligtvis startas minst ett tiotal nya forskningssatsningar. Med anledning av det skärpta säkerhetspolitiska läget har MSB inventerat befintlig kunskap som kan nyttjas redan i dag och vilka kunskapsbehov som kan behöva fyllas inom en snar framtid. Denna kartläggning gjordes mot pågående projekt som myndigheten finansierar samt med hjälp av ledamöterna i MSB:s vetenskapliga råd. Resultatet blev en särskild satsning där MSB finansierar ett nytt och fem tilläggsprojekt.

Av årsredovisningen framgår också att FOI har haft i uppdrag under 2022 att undersöka vilken påverkan som kriget i Ukraina har haft på landets räddningstjänster och hur dessa erfarenheter har visat vilken förmåga som krävs för att hantera krigets effekter.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill understryka vikten av forskning och utveckling för att kunna öka både det militära och det civila försvarets möjligheter att möta framtida hot mot bakgrund av den snabba teknikutvecklingen. Utskottet förutsätter således att regeringen i arbetet med att förstärka totalförsvaret följer upp att kunskap och kompetens som i dag byggs upp hos myndigheter och forskningsinstitut kan möta dessa behov inom ramen för totalförsvaret. Samverkan mellan civila och militära forskningsaktörer är centralt i sammanhanget. Mot bakgrund av det arbete som redan bedrivs ser inte utskottet skäl för närvarande att föreslå några ytterligare åtgärder inom området och avstyrker därmed båda motionsyrkandena.

Cyberförsvar

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden om cyberförsvar.
Jämför reservation 10 (C).

Motionen

Mikael Larsson m.fl. (C) föreslår i kommittémotion 2023/24:2456 att ett cybervärn skapas inom ramen för totalförsvaret för att dels stärka samhällets förmåga att hantera stora cyberattacker, dels stå emot otillbörlig informationspåverkan under höjd beredskap och krig (yrkande 20). Motionärerna föreslår även att antalet cybervärnpliktiga ska bli fler (yrkande 21), att Försvarsmaktens förmåga till både defensiva och offensiva cyberoperationer utvecklas (yrkande 22) och att en utredning ska tillsättas för att se över ett eventuellt behov av att göra cyberförsvar till en egen försvarsgren (yrkande 23).

Bakgrund

Tidigare behandling

I betänkande 2022/23:FöU6 konstaterade utskottet att den inriktning som redan i dag gäller för cyberförsvaret är att Försvarsmakten ska ha förmåga att genomföra både defensiva och offensiva operationer mot en kvalificerad motståndare. Vidare önskade utskottet understryka att cybersäkerhet spelar en avgörande roll för att en trovärdig totalförsvarsförmåga ska kunna uppnås och inte bara för den militära förmågan hos Försvarsmakten.

Pågående arbete

I budgetpropositionen för 2024 (prop. 2023/24:1 utg.omr. 6) anger regeringen att cyberförsvarsförmågan ska fortsätta att stärkas och utvecklas under 2024. Det inbegriper Försvarsmaktens förmåga att, med stöd av Försvarets radioanstalt (FRA), genomföra defensiva och offensiva operationer i cyberdomänen. Utbildning av antalet cybersoldater har utifrån Försvarsmaktens planering nått en årsvis volymnivå om 60 värnpliktiga och fortsätter på denna nivå under 2024.

Försvarsberedningen fastslår i rapporten Allvarstid att i takt med att allt fler samhällssektorer har blivit beroende av cyberdomänen har det blivit viktigare för stater att utveckla såväl defensiv som offensiv förmåga att operera cyberrymden. Flera länder samt EU och Nato har angett att cyberangrepp under vissa förutsättningar kan likställas med ett väpnat angrepp.

I rapporten Kraftsamling konstaterar Försvarsberedningen att kärnan i det militära cyberförsvaret baseras på förmågan att genomföra defensiva och offensiva operationer i cyberdomänen. Försvarsberedningen understryker

vikten av en tydlig kravställning i fråga om informations- och cybersäkerhet inom totalförsvarsviktig verksamhet, i såväl privat som offentlig regi, uppföljning av densamma samt behovet av god it-incidentrapportering. Försvarsberedningen anför att det vid höjd beredskap och krig måste finnas tillräcklig kraft och kompetens för att hantera cyberangrepp, särskilt inom de områden där totalförsvarsviktiga informationssystem i samhället drabbas. Försvarsberedningen bedömer vidare att it-skyddet inom vissa områden inte kommer att vara tillräckligt och att det om möjligt bör finnas förberedda reservförfaranden som inte är beroende av fredstida it-stödsystem. Försvarsberedningen anser därtill att särskild kompetens av vikt för totalförsvarets cybersäkerhet bör identifieras och knytas till berörda verksamheter.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill generellt understryka att cybersäkerhet spelar en avgörande roll för att en trovärdig totalförsvarsförmåga ska kunna uppnås och att detta inte bara handlar om förmågan hos Försvarsmakten utan även hos civila aktörer.

I detta sammanhang kan utskottet dock konstatera att den inriktning som redan i dag gäller för cyberförsvaret är att Försvarsmakten ska ha förmåga att genomföra både defensiva och offensiva operationer mot en kvalificerad motståndare. Den konstaterade tillväxten av antalet s.k. cybersoldater är en viktig del i detta.

Utskottet önskar överlag betona vikten av att tillgången på kvalificerad personal på cybersäkerhetsområdet tillgodoses genom bl.a. en långsiktig kompetensförsörjning. Utskottet noterar Försvarsmaktens samverkan med andra berörda myndigheter och lärosäten och inriktningen att hemvärdet ska kunna utföra viktiga uppgifter vid hanteringen av fredstida kriser. Mot bakgrund av detta och av att näringslivet ska involveras i totalförsvarsplaneringen ser utskottet inte något behov av att vidta ytterligare åtgärder för tillfället när det gäller försörjning av cyberkompetens ur Försvarsmaktens perspektiv, t.ex. i form av ett cyberdriftvärn.

För att utveckla och upprätthålla en god motståndskraft, särskilt i ett försämrat omvärldsläge, behöver ett systematiskt informations- och cybersäkerhetsarbete genomföras på alla nivåer och över hela samhället.

Utskottet noterar att Försvarsberedningen redogjort för inriktning och åtgärder inom cyberområdet i sina delrapporter och utgår från att arbetet fortsätter inför det kommande försvarsbeslutet hösten 2024. I ljuset av det bedrivna arbetet avstyrks samtliga motionsyrkanden på området.

Internationellt samarbete

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden i frågor om internationellt samarbete.

Jämför reservation 11 (S) och 12 (MP).

Motionerna

Peter Hultqvist m.fl. (S) föreslår i kommittémotion 2023/24:2564 att svensk nationell planering ska integreras med Nato (yrkande 3). Motionärerna anför även vikten av operativ samordning mellan Sverige, Finland och Norge när det gäller försvaret av Nordkalotten (yrkande 4) och en djup samordning av de nordiska arméstridskrafterna så att de i praktiken kan agera som en gemensam armé på Nordkalotten (yrkande 5). Motionärerna föreslår även att det ska göras en översyn av nordiska totalförvarssamarbeten och hur dessa kan utvecklas (yrkande 38). Avslutningsvis föreslås även i motionen att det ska ske fördjupade samarbeten på totalförvarsområdet med demokratiska stater (yrkande 39).

Aron Emilsson m.fl. (SD) föreslår i kommittémotion 2023/24:482 yrkande 1 att det nordiska försvarssamarbetet, och särskilt samarbetet med Finland, ska fördjupas.

Emma Berginger m.fl. (MP) föreslår i kommittémotion 2023/24:2450 yrkande 51 att det nordiska samarbetet inom ramen för det civila försvaret och krisberedskapen ska stärkas.

Kalle Olsson och Anna-Caren Sätherberg (båda S) föreslår i motion 2023/24:999 att åtgärder för att stärka det nordiska samarbetet inom civilt förvar och samhällets robusthet ska övervägas.

Markus Wiechel (SD) föreslår i motion 2023/24:1191 att möjligheten till ett starkt och gemensamt nordiskt krissamarbete ska utredas (yrkande 3). Motionären föreslår även att gemensamma nordiska beredskapslager ska utvärderas (yrkande 5).

Bakgrund

Tidigare behandling

I totalförvarsbetänkandet (bet. 2020/21:FöU4) konstaterade utskottet att bi- och multilaterala försvars och säkerhetspolitiska samarbeten fortsätter att fördjupas inom ramen för den svenska säkerhetspolitiken. Utskottet bedömde att de internationella försvarssamarbetena bidrar till att höja det nationella försvarets förmåga och förmågan att agera tillsammans med andra, och att de tjänar ett viktigt säkerhetspolitiskt syfte. Utskottet betonade vidare att försvarssamarbetet med Finland intar en särställning och bör fördjupas ytterligare.

I betänkande 2022/23:FöU6 framhöll utskottet än en gång att de internationella försvarssamarbetena bidrar till att höja det nationella försvarets förmåga och förmågan att agera tillsammans med andra. Utskottet betonade än en gång att försvarssamarbetet med Finland intar en särställning. Eftersom utskottet bedömde att det arbete som regeringen har redovisat inom området överensstämmer med den angivna inriktningen ansåg inte utskottet att det fanns skäl för riksdagen att föreslå ytterligare åtgärder inom området.

Utskottet underströk än en gång i betänkande 2022/23:FöU7 den vikt det lägger vid det internationella samarbetet på krisberedskapsområdet, bl.a. sett ur ett nordiskt perspektiv. Hagasamarbetet ansågs fortsatt vara ett fundament för detta och något som kan tänkas stärkas i och med det kommande medlemskapet i Nato.

Pågående arbete

Militärt samarbete

I budgetpropositionen för 2024 (prop. 2023/24:1 utg.omr. 6) understryker regeringen att samarbete med andra länder ger en stärkt förmåga. Som en följd av det försämrade säkerhetsläget och Sveriges Natoansökan har regeringen haft nära kontakter med partner i bi- och multilaterala format och de internationella försvarssamarbetena har fördjupats. Dessa har bidragit till att höja det nationella försvarets förmåga och interoperabilitet samt utgjort en viktig del i Sveriges säkerhetspolitik.

Efter Sveriges ansökan om medlemskap och sedermera status som inbjuden till Nato har Sverige gradvis integrerats i Natos strukturer såväl politiskt som militärt.

Vidare anger regeringen hur ett nordiskt försvarssamarbete bidrar till stärkt operativ förmåga och att det nordiska försvarssamarbetet fortsätter att fördjupas. Försvarssamarbetet med Finland har ytterligare utvecklats, bl.a. genom ett värdlandsstödsavtal med syfte att skapa förutsättningar för samarbete mellan Sverige och Finlands militära styrkor när dessa agerar på varandras territorium. Den gemensamma operationsplaneringen med Finland har fortsatt.

Försvarssamarbetet med Danmark har fokuserat på implementeringen av den trilaterala avsiktsförklaringen mellan Danmark, Norge och Sverige från 2021 och bilateralt samarbete om hanteringen av sabotage mot gasledningarna Nord Stream 1 och 2. I maj 2022 genomfördes scenariobaserade diskussioner på politisk och militär nivå inom ramen för det trilaterala samarbetet mellan Sverige, Norge och Finland. Det nordiska försvarssamarbetet Nordic Defence Cooperation (Nordefco) fortsatte under 2023 att vidareutvecklas under svenskt ordförandeskap.

Vidare kom det bilaterala försvarssamarbetet med Storbritannien att utvecklas ytterligare, bl.a. genom undertecknandet av en bilateral solidaritetsförklaring i maj 2022. Sverige har vidare bidragit till den fortsatta utvecklingen av Joint Expeditionary Force, bl.a. genom övningsverksamhet i

Östersjöområdet. Den 29 mars 2023 undertecknades en bilateral avsiktsförklaring på försvarsministernivå om ett strategiskt bilateralt partnerskap mellan Sverige och Storbritannien på artilleriområdet och fortsatt stöd för Ukraina.

Det bilaterala samarbetet med USA och det trilaterala samarbetet mellan Finland, Sverige och USA har stärkt Försvarsmaktens förmåga och bidragit till en ökad interoperabilitet länderna emellan, enligt regeringen.

Under 2022 inledde Sverige och USA diskussioner om att ingå ett bilateralt avtal om försvarssamarbete, Defense Cooperation Agreement (DCA), som sedermera skrevs under den 5 december 2023. Avtalet reglerar förutsättningarna för amerikansk militär närvaro i Sverige. Avtalet skapar enligt regeringen förutsättningar för mer kontinuerligt samarbete mellan länderna och bidrar till att möjliggöra amerikanskt militärt stöd i händelse av ett förhöjt säkerhetsläge.

I fråga om EU-samarbetet fortsatte Sverige under 2023 sitt deltagande inom ramen för Europeiska försvarsbyrå (EDA). Inom det permanenta strukturerade samarbetet (Pesco) fortskrider arbetet med åtaganden och i projekt. Sedan EU:s strategiska kompass antogs i mars 2022 är Sverige en del i implementeringen. EU:s strategiska kompass ger inriktning och vägledning för EU:s säkerhets- och försvarssamarbete under de närmaste fem till tio åren, vilket stärker EU:s säkerhets- och försvarssamarbete och bidrar till att Europa kan ta ett större ansvar för sin säkerhet samtidigt som det också stärker EU:s samarbete med partner. Regeringen fortsatte under 2023 fortsatt att följa utvecklingen av kommissionens arbete med försvarsfrågor. Sedan förordningen om försvarsfonden (EDF) trädde i kraft i maj 2021 har Sverige bidragit till arbetet med att ta fram årliga arbetsprogram.

Försvarsmakten har lämnat stöd med en militär rådgivare till Sveriges permanenta delegation vid Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE) för bevakning av den militärstrategiska utvecklingen vid OSSE.

Försvarsberedningen konstaterar i Allvarstid att det kommer att vara avgörande för Sverige och Nato att upprätthålla förbindelser västerut, bl.a. via västkusten och Göteborg, via västra Svealand till Osloområdet samt via Jämtland och Norrbotten till de norska hamnarna i Trondheim och Narvik samt via Öresundsområdet. Transportvägarna genom Sverige blir också centrala för övriga allierade i försvaret av Finland och de östra medlemsländerna.

I Kraftsamling understryker Försvarsberedningen behovet av fortsatt nära samarbete i Norden, inom Nordefco, med de baltiska länderna samt med andra länder i vårt närområde i frågor som rör utvecklingen av totalförsvaret.

Försvarsberedningen konstaterar vidare att förmågan att ge stöd till allierade på svenskt territorium är en central del av det svenska totalförsvaret och avgörande för att Nato ska kunna verka i vår del av Europa. Försvarsberedningen lyfter behovet av nationell samordning kring planering och genomförande av världlandsstöd, och att resurser för detta behöver utvecklas i nära samarbete med våra grannländer, framför allt Norge, Finland

och Danmark. Vidare anser Försvarsberedningen att Försvarsmakten, som har huvudansvaret för allierade styrkors världlandsstöd, behöver vidareutveckla konkreta förberedelser, planer och förmåga avseende stöd till allierade. Det innebär att förmågan att stödja Natooperationer även måste övas.

Civilt samarbete

I fråga om samarbeten mellan de nordiska länderna på områdena krisberedskap och civilt försvar möttes i april 2009 de nordiska ministrarna med ansvar för samhällsskydd och beredskap på Haga slott i Stockholm för överläggningar för att stärka samarbetet med visionen om att fördjupa och bredda det nordiska samarbetet inom området samhällsskydd och beredskap. Den första Hagadeklarationen (Haga I) antogs. Fyra år senare, 2013, antogs den andra Hagadeklarationen (Haga II), under svenskt ordförandeskap. Deklarationen omfattar en gemensam vision: Ett robust Norden utan gränser. Visionen siktar mot ett samhälle där sårbarheten minskar, samtidigt som förmågan att hantera allvarliga olyckor och kriser och återställa funktionalitet stärks.

De nordiska ministrarna som ansvarar för samhällsskydd och beredskap har beslutat om utvecklingsmål för Hagasamarbetet 2022–2024. Den nya och förändrade hotbilden har visat att arbetet med samhällsskydd och beredskap inte kan betraktas enbart i ett nationellt perspektiv, utan också kräver gränsöverskridande samarbete.

Hagasamarbetet kommer att inriktas mot att stärka förmågan inom följande områden under perioden 2022–2024:

- åtgärder efter lärdomar av covid-19 inom samhällsberedskapsområdet
- klimatförändring
- världlandsstöd (Host Nation Support, HNS), dvs. mottagande och givande av stöd.

Generaldirektörerna från MSB och dess nordiska motsvarigheter enades i januari 2023 om att utöka sitt samarbete med nya konkreta aktiviteter. De nordiska länderna har framgångsrikt arbetat nära tillsammans under många år inom området samhällsskydd och beredskap, men det förändrade säkerhetsläget i Europa och effekterna av klimatförändringarna gör att man nu förstärker detta samarbete. De enades om att inrätta ett nordiskt sekretariat för att driva och främja initiativ samt bevaka och säkerställa ett enat och samordnat nordiskt arbete. Inledningsvis kommer sekretariatet att utveckla en plan för både kortsiktiga och långsiktiga aktiviteter.

För att bidra till ett mer effektivt och strukturerat informationsutbyte och samarbete mellan de nordiska länderna inom samhällsskydd och beredskap, i hela hotskalan, har MSB tagit fram rapporten *Så bygger vi säkerhet i Norden* (MSB1282). I rapporten presenteras 13 rekommendationer för att bygga ett säkrare Norden fram till 2025.

Försvarsberedningen lyfter i rapporten *Kraftsamling* fram samarbetet i Norden, inom Nordefco, med de baltiska länderna samt med andra länder i

vårt närområde som centralt även för det civila försvaret. Försvarsberedningen anför att de bi- och multilaterala samarbetena inom civilt försvar, särskilt med Finland och Norge, fortsättningsvis bör innefatta operativ planering och förberedelser i fred, kris och krig. Stödet till militära operationer är i detta sammanhang särskilt viktigt. Det nordiska samarbetet kring civilt försvar bör fördjupas ytterligare enligt rapporten, exempelvis genom gemensam lagerhållning, gemensamma övningar och gemensamma beredskapskurser.

I Kraftsamling framhåller Försvarsberedningen att förmåga att ge stöd till allierade på svenskt territorium även utgör en förutsättning för civilt samarbete inom målen för totalförsvaret.

Försvarsberedningen konstaterar vidare att ett samordnat och effektivt stöd till det militära försvaret och till allierade, samt för civila ändamål, kräver en utveckling av det civila försvaret. Försvarsberedningen bedömer att aktörerna inom det civila försvaret, såväl offentliga som privata, behöver planera och öva stödet för svenska och utländska förband. Det civila försvaret behöver säkerställa att Försvarsmakten kan få ett omfattande och samordnat civilt stöd när allierade styrkor tas emot i Sverige.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill än en gång framhålla att internationella samarbeten bidrar till att höja totalförsvarets förmåga, inklusive förmågan att agera tillsammans med andra länder. Dessutom tjänar de ett viktigt säkerhetspolitiskt syfte. Försvarssamarbetet med Finland intar en särställning och bör fördjupas ytterligare. Hagasamarbetet fyller en allt viktigare funktion på det civila området. Utskottet utgår från att Försvarsberedningen och regeringen fortsätter att fördjupa sin syn på internationella samarbeten inför det kommande försvarsbeslutet hösten 2024. Utskottet vill inte föregripa detta arbete varför samtliga motionsyrkanden på området avstyrks.

Utestängande av vissa utländska företag

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår två motioner om utestängande av vissa utländska företag.

Jämför reservation 13 (MP).

Motionerna

Aron Emilsson m.fl. (SD) föreslår i kommittémotion 2023/24:482 yrkande 15 lagstiftningsinitiativ för att utestänga företag med kopplingar till icke-demokratiska regimers underrättelsetjänster från att leverera kritisk infrastruktur.

Emma Berginger m.fl. (MP) föreslår i kommittémotion 2023/24:2450 yrkande 14 att utländskt ägande av samhällsviktig infrastruktur ska begränsas.

Bakgrund

Tidigare behandling

I betänkande 2022/23:F6U6 lade utskottet stor vikt vid att statens behov av att kunna värna totalförsvarets intressen på olika områden i samhället ska kunna tillgodoses på ett bättre sätt. Utskottet bedömde att ett kontinuerligt och systematiskt arbete kommer att krävas för att möta olika typer av hot mot svenska totalförsvarens intressen. Utskottet bedömde vidare att såväl Försvarsberedningen som den nya nationella säkerhetsrådgivarens arbete med en nationell säkerhetsstrategi kommer att utgöra viktiga ingångsvärden i detta arbete. Vidare kunde utskottet konstatera att regeringen stod i begrepp att lämna en proposition med vissa förslag om granskning av utländska direktinvesteringar. Utskottet såg inga skäl vid den aktuella tidpunkten att föregripa det pågående arbetet varför samtliga motionsyrkanden inom området avstyrktes.

Pågående arbete

Den 19 mars 2019 antogs Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/452 om upprättande av en ram för granskning av utländska direktinvesteringar i unionen. Beslutet fattades med inriktningen att förordningen skulle börja tillämpas i oktober 2020. Därefter lämnade regeringen proposition 2019/20:193 Kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om utländska direktinvesteringar till riksdagen. Den 30 september 2020 antog riksdagen regeringens förslag till lag (prop. 2019/20:193, bet. 2020/21:UU3, rskr. 2020/21:13, SFS 2020:826).

Innan propositionen presenterades, i juni 2020, tillkännagav riksdagen dock för regeringen att den snarast skulle genomföra åtgärder för att möjliggöra granskning av utländska investeringar inom skyddsvärda områden, bl.a. genom att återkomma till riksdagen med förslag till ändringar i säkerhetsskyddslagen (2018:585) vad gäller överlåtelser av säkerhetskänslig verksamhet och att snarast utse den myndighet som ska vara kontaktpunkt enligt EU-förordningen (bet. 2019/20:UU18, rskr. 2019/20:332). Genom förslaget i propositionen Åtgärder till skydd för Sveriges säkerhet vid överlåtelser av säkerhetskänslig verksamhet (prop. 2020/21:13) ansågs den del av tillkännagivandet som avser ändringar i säkerhetsskyddslagen tillgodosedd. Genom att Inspektionen för strategiska produkter (ISP) utsågs till Sveriges kontaktpunkt enligt ovan nämnda EU-förordning ansågs den del av tillkännagivandet som avsåg utpekandet av en kontaktpunkt som tillgodosedd.

Ett granskningssystem för utländska direktinvesteringar till skydd för svenska säkerhetsintressen presenterades av regeringen i maj 2023. Förslaget är att ett granskningssystem för utländska direktinvesteringar ska skydda

svenska säkerhetsintressen. Riksdagen sa ja till regeringens lagförslag som innebär att en myndighet får möjlighet att granska, och om nödvändigt förbjuda utländska direktinvesteringar i svenska företag, vars verksamhet har betydelse för svenska säkerhetsintressen (prop. 2022/23:116, bet. 2022/23: JuU32, rskr. 2023/24:3). Genom förslaget i denna proposition tillgodosågs resterande del av ovan nämnda tillkännagivande.

Syftet med den nya lagen är bl.a. att hindra att värdefull teknik, information eller strategiskt viktiga fastigheter kontrolleras av främmande makt på ett sätt som inte är önskvärt. De nya reglerna började att gälla den 1 december 2023.

I juni 2019 redovisade en parlamentariskt sammansatt kommitté sitt slutbetänkande Förbättrat skydd för totalförsvaret (SOU 2019:34).

De huvudsakliga förslagen innebär i korthet följande:

- Ett statligt kontrollsystem införs med möjlighet för staten att granska och ytterst villkora eller förbjuda överlåtelse och upplåtelse av utpekad egendom som är av väsentligt intresse för totalförsvaret. Det gäller hamnar, flygplatser och fastigheter i områden med geografiska förhållanden av väsentlig betydelse för det militära försvaret. Det införs också ett krav på att fysiskt skyddade anläggningar som inrättats för behov inom civilt försvar endast får avvecklas, överlåtas eller upplåtas av en kommun eller en region efter medgivande från staten.
- Det införs en generell uttrycklig skyldighet i lag för kommuner och regioner att beakta totalförsvarets krav i sin verksamhet.
- Staten genom länsstyrelsen ges en utökad möjlighet att tillvarata totalförsvarets intressen i den fysiska planeringsprocessen.

Regeringen har konstaterat att förslagen behöver analyseras med beaktande av såväl remissutfallet som den utveckling som har skett när det gäller lagstiftningen i övrigt. Regeringen bedömer att överväganden krävs för att avgöra om, och i så fall på vilket sätt, statlig kontroll bör genomföras vid upplåtelse och överlåtelse av egendom av väsentligt intresse för totalförsvaret. Den 14 juli 2022 beslutade regeringen därför om direktiv till en särskild utredare (dir. 2022:121). Utredaren ska analysera om, och i så fall hur Totalförsvarskommitténs förslag till kontrollsystem bör genomföras. Utredaren ska bl.a.

- ta ställning till om statlig kontroll bör införas vid överlåtelse och upplåtelse av viss fast egendom av väsentlig betydelse för totalförsvaret
- ta ställning till om en sådan kontroll kan åstadkommas genom ändringar i befintlig eller i närtid planerad lagstiftning
- om det inte är möjligt eller ändamålsenligt att åstadkomma en sådan kontroll inom ramen för befintlig eller i närtid planerad lagstiftning, med beaktande av den utveckling som har skett och de remissynpunkter som lämnats bedöma om ett sådant kontrollsystem som Totalförsvarskommittén föreslagit bör införas och vilka ändringar som då behöver göras.

Uppdraget ska redovisas senast den 2 december 2024 (dir. 2023:172).

Utskottets ställningstagande

Utskottet lägger fortsatt stor vikt vid att statens behov av att kunna värna totalförsvarets intressen på olika områden i samhället ska kunna tillgodoses på bästa möjliga sätt. Utskottet bedömer att ett kontinuerligt och systematiskt arbete krävs för att möta olika typer av hot mot svenska totalförsvarens intressen och ser därför positivt på det arbete som redan bedrivs. Utskottet bedömer att såväl Försvarsberedningens som den nya nationella säkerhetsrådgivarens arbete med en nationell säkerhetsstrategi kommer att utgöra ytterligare viktiga ingångsvärden i detta arbete. Utskottet ser inga skäl att föreslå några nya åtgärder inom området för närvarande varför samtliga aktuella motionsyrkanden avstyrks.

Civilt försvar och förmåga

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden om civilt försvar och förmåga.

Jämför reservation 14 (S), 15 (C) och 16 (MP).

Motionerna

Peter Hultqvist m.fl. (S) föreslår i kommittémotion 2023/24:2564 att Sveriges civila försvar ska stärkas (yrkande 43). Motionärerna föreslår även en ökad beredskap inom transport- och energisektorn (yrkande 44) och att civilsamhällets strukturer ska stärkas som en del i befolkningens motståndskraft och till värn för demokratiska värden (yrkande 45).

Sven-Olof Sällström m.fl. (SD) föreslår i kommittémotion 2023/24:779 att det civila försvaret ska stärkas för att kunna ge stöd till det militära försvaret och stärka samhällets samlade förmåga att förebygga och hantera svåra påfrestningar såväl i fred som i krig (yrkande 1). Motionärerna föreslår även en tydlig ledning och styrning för civilförsvaret och krisberedskapen för att säkerställa en nationell sammanhållning och riktlinje (yrkande 3).

Mikael Larsson m.fl. (C) föreslår i kommittémotion 2023/24:2456 att den statliga krisledningen måste bli både tydligare och snabbare samt att MSB:s roll i det civila försvaret på nationell nivå ska stärkas (yrkande 30). Motionärerna föreslår även att kommuners och regioners roll i ett nytt system för ansvar, ledning och samordning måste bli tydligare och bättre hänga samman i den större helheten (yrkande 31), att den politiska ledningens möjlighet att leda kommuner och regioner vid höjd beredskap och krig ska säkerställas och stärkas (yrkande 32), att möjligheten att krigsplacera ledande

politiska företrädare i kommuner och regioner ska ses över (yrkande 33) samt att behovet av civila planeringsramar som ett stöd för kommuner och regioner såväl som statliga myndigheter och näringsliv att på likvärdiga grunder kunna planera utifrån ses över (yrkande 34).

Emma Berginger m.fl. (MP) föreslår i kommittémotion 2023/24:2450 yrkande 1 att det civila försvaret och krisberedskapen ska stärkas i förebyggande syfte.

Ann-Sofie Lifvenhage (M) föreslår i motion 2023/24:2303 att en översyn av krisberedskapen i Sverige ska övervägas i syfte att förtydliga ansvaret i hela samhället i fråga om det civila försvaret.

Bakgrund

Tidigare behandling

Riksdagen har godkänt målet för det civila försvaret (prop.2020/21:30, bet. 2020/21:FöU4, rskr. 2020/21:135). Av totalförsvarsbetänkandet framkommer att målet ska vara att ha förmåga att

- värna civilbefolkningen
- säkerställa de viktigaste samhällsfunktionerna
- upprätthålla en nödvändig försörjning
- bidra till det militära försvarets förmåga vid väpnat angrepp eller krig i vår omvärld
- upprätthålla samhällets motståndskraft mot externa påtryckningar och bidra till att stärka försvarsviljan
- bidra till att stärka samhällets förmåga att förebygga och hantera svåra påfrestningar på samhället i fred
- med tillgängliga resurser bidra till förmågan att delta i internationella fredsfrämjande och humanitära insatser.

I totalförsvarsbetänkandet konstaterade utskottet att det är en logisk konsekvens av ansvarsprincipen att elva utgiftsområden berörs av de angelägna och omfattande satsningarna på civilt försvar. Utskottet konstaterade samtidigt att detta ställer höga krav på välfungerande planering, samordning och uppföljning för att verksamheten ska utföras effektivt. Utskottet såg positivt på regeringens utgångspunkt att en ökad ambitionsnivå och betydande ekonomiska tillskott också kräver att man säkerställer att avsedd effekt uppnås och att offentliga medel används effektivt. Utskottet utgick från att sektorsspecifika mål och bedömningskriterier eller resultatindikatorer för totalförsvarssyften tas fram inom utgiftsområden där sådana saknas i dag. Därigenom kan förutsättningar skapas för uppföljning och utvärdering av verksamheten genom Myndigheten för totalförsvarsanalys.

Utskottet kunde i betänkande 2022/23:FöU6 konstatera att Nato har identifierat sju civila förmågor som ska bidra till säkerställandet av viktiga samhällsfunktioner och upprätthålla alliansens kollektiva försvarsförmåga. Eftersom dessa förmågor är särskilt prioriterade av Nato för att stärka den

civila motståndskraften kommer de att utgöra en central utgångspunkt i det nationella arbetet med att utveckla krisberedskapen och det civila försvaret för Sverige som medlemsland, anförde utskottet. Sverige förutsätts beakta detta när det gäller mål för det civila försvaret, men utskottet såg inte skäl att föregripa ett sådant arbete utan kunde konstatera att riksdagen har fattat beslut om vilka förmågor det civila försvaret nu har som mål. Mot den bakgrunden och bedömningen att krisberedskapen och det civila försvaret bör behandlas som kommunicerande kärn avstyrkte utskottet motionsyrkandena om det civila försvarets förmågor och grundprinciper för samhällets krisberedskap.

Civilt försvar är den civila verksamhet som myndigheter, kommuner och regioner samt enskilda, företag, det civila samhället m.fl. vidtar för att förbereda Sverige för krig. Området är komplext och involverar många aktörer, varför många motionsyrkanden gäller ledning, samordning och de olika aktörernas inbördes roller. Utskottet delade i det nämnda betänkandet regeringens bedömning att det finns ett stort behov av att prioritera arbetet med att inrikta berörda aktörer mot att genomföra den nya strukturen och att anpassa sin verksamhet för att stärka och utveckla krisberedskapen och det civila försvaret på ett ömsesidigt förstärkande sätt. I likhet med regeringen bedömde utskottet att den nya struktur för krisberedskapen och det civila försvaret som regeringen har beslutat om och som gäller sedan den 1 oktober 2022 kommer att innebära en tydligare roll- och ansvarsfördelning mellan aktörerna inom det civila försvaret och samhällets krisberedskap. Utskottet utgick från att regeringen fortsätter med inriktningen att ställa höga krav på välfungerande planering, samordning och uppföljning för att verksamheten ska utföras effektivt. Regeringen ansvarar även för att skapa förutsättningar för uppföljning och utvärdering. Vidare utgick utskottet från att regeringen återkommer till riksdagen om ansvar, ledning och samordning för aktörerna inom civilt försvar behöver förändras utöver förslagen som Utredningen om civilt försvar lämnat. Utskottet såg därför inte skäl att tillstyrka förslagen i övrigt om det civila försvaret.

Pågående arbete

I budgetpropositionen för 2024 (prop. 2023/24:1 utg.omr. 6) anger regeringen att det kraftigt försämrade säkerhetsläget har tydliggjort att takten i förstärkningen av det civila försvaret måste öka och därför vidtas ytterligare åtgärder under 2024. En ekonomisk planeringsram bör införas för det civila försvaret. En sådan planeringsram skulle bidra till att skapa långsiktighet och förbättra förutsättningarna för en förstärkning av det civila försvarets förmåga.

Den struktur för samhällets krisberedskap och civilt försvar som trädde i kraft den 1 oktober 2022 utgör också ett stöd. Regeringen betonar vikten av att berörda myndigheter, kommuner och regioner samt näringslivet vidtar åtgärder för ökad förmåga. Det civila beredskapsarbetet inom Nato är ett nationellt ansvar men ett kollektivt åtagande bland allierade. Redan som inbjuden stat deltar Sverige aktivt i det civila beredskapsarbetet inom Nato.

Vid ett medlemskap kommer detta arbete att intensifieras ytterligare, och Nato och de allierade kommer att ha förväntningar på Sverige att bidra till de kollektiva ansträngningarna inom området. Ett medlemskap i Nato kommer att ha inverkan på det civila försvaret och omfatta myndigheter och andra aktörer. Kommuner och regioner har en avgörande roll för att säkerställa att samhällets funktionalitet kan upprätthållas genom hela hotskalan. Mot bakgrund av det rådande säkerhetsläget har regeringen föreslagit en förstärkning av de medel som fördelas till kommuner och regioner för krisberedskap och civilt försvar.

Mot bakgrund av omvärldsutvecklingen bekräftar regeringen också behovet av ett starkt psykologiskt försvar, som en del av ett modernt totalförsvar. Regeringen föreslår därför en förstärkning av Myndigheten för psykologiskt försvar (MPF) operativa förmåga och utbildnings- och övningsverksamhet. Vidare behöver MPF tillsammans med berörda aktörer bygga upp en ändamålsenlig och effektiv struktur för samverkan, såväl i det förebyggande arbetet som i operativ samverkan, vid händelser i fred och vid höjd beredskap.

Vidare konstaterar regeringen att klimatförändringarna sker i ökande takt. Kommunerna har ett grundläggande ansvar för att vidta förebyggande åtgärder mot naturolyckor. För att kommunerna ska kunna beviljas statlig ersättning för projekt för förebyggande åtgärder mot jordskred och andra naturolyckor som har högre totala kostnader och löper över längre tid föreslås att regeringen ges ett bemyndigande att ingå större ekonomiska åtaganden än tidigare år.

En förutsättning för att stärka krisberedskapen och det civila försvaret är ökad privat offentlig samverkan. Det tvärsektoriella näringslivsrådet för totalförsvar och krisberedskap ska bidra till att utveckla en nära kontakt mellan det offentliga och privata och är därvid ett viktigt forum i frågor av gemensam vikt, t.ex. när det gäller företagets förutsättningar inom försörjningsberedskapen. En nationell samordning av försörjningsberedskapen är viktig i sammanhanget, anger regeringen. Det pågår flera utredningar på försörjningsberedskapens område.

En viktig del i det civila försvaret är också att säkerställa att samhällsviktiga funktioner kan fungera även under höjd beredskap och att den personal som behövs finns tillgänglig. Regeringen har därför föreslagit att MSB tilldelas medel för en aktivering av civilplikten inom den kommunala räddningstjänsten för redan utbildade personer. Regeringen har beslutat att en särskild utredare ska analysera och lämna förslag på hur personalbehoven inom det civila försvaret kan tryggas.

Regeringen beslutade i april 2023 att en särskild utredare ska göra överväganden om kommuners och regioners grundläggande ansvar och huvudsakliga uppgifter inför och under fredstida kriser och höjd beredskap. Den nuvarande regleringen i lagen (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap, förkortad LEH, ska i samband med det ses över. Uppdraget ska redovisas senast den 29 mars 2024 (dir. 2023:51).

I övrigt kan följande exempel på olika myndighetsuppdrag som lämnats av Försvarsdepartementet för att stärka det civila försvaret nämnas:

- uppdrag till MSB att lämna förslag på åtgärder för att stärka det civila försvaret
- uppdrag till MSB att erbjuda effektivare informationssäkerhetsarbete till näringslivet
- uppdrag till MSB att utbilda ungdomar i krisberedskap och civilt försvar
- uppdrag till Försvarsmakten och MSB att främja och utveckla en sammanhängande planering för totalförsvaret
- uppdrag till MSB att bedöma vilka krav som ska ställas på skyddade utrymmen samt genomföra en inventering av sådana utrymmen
- uppdrag till Myndigheten för psykologiskt försvar att stärka förmågan att motstå otillbörlig informationspåverkan riktad mot den svenska socialtjänsten.

I rapporten Kraftsamling föreslår Försvarsberedningen att målet för det civila försvaret, med utgångspunkt i Sveriges vitala nationella säkerhetsintresse och medlemskap i Nato, ska vara att ha förmåga att

- säkerställa de viktigaste samhällsfunktionerna
- inom ramen för Natos kollektiva förvar och uppgifter i övrigt, bidra till det militära försvarets förmåga
- skydda civilbefolkningen
- upprätthålla försvarsviljan och samhällets motståndskraft mot externa påtryckningar.

Försvarsberedningen framhåller att det civila försvaret måste utformas och dimensioneras utifrån krigets krav och konstaterar samtidigt att ett sådant civilt försvar även stärker samhällets beredskap att möta allvarliga kriser i fredstid.

När det gäller ledningen i det civila försvaret anser Försvarsberedningen att det civila försvarets ledningsstruktur måste utformas så att det civila försvaret kan lösa sina uppgifter även i situationer av stor osäkerhet och snabba och oförutsägbara skeenden. Försvarsberedningen menar att samordning vid höjd beredskap och krig kräver tydlig ledning och att det är nödvändigt att beslut i ett sådant läge kan fattas decentraliserat, så nära verksamheten som möjligt. Det är först när en aktör inom givna ramar och med de resurser den förfogar över inte kan lösa sin uppgift som en högre insats ska kopplas in. Vidare konstaterar Försvarsberedningen att sektorsansvariga myndigheter och civilområdesansvariga länsstyrelser även i fred kan ha behov av att genom föreskrift driva på exempelvis planering och övriga förberedelser. Försvarsberedningen anser att man behöver utreda hur ett sådant föreskriftsbemyndigande ska avvägas mot andra aktörers ansvarsområden och analysera vidare hur ett sådant föreskriftsbemyndigande exakt ska utformas.

I rapporten föreslår Försvarsberedningen att det civila försvaret i höjd beredskap ska ledas av aktörer med ett geografiskt områdesansvar, från regeringen (nationell nivå) via civilområdena (högre regional nivå),

länsstyrelserna (lägre regional nivå) till kommunerna (lokal nivå). Vidare bedömer Förvarsberedningen att det som komplement till befintliga strukturer bör övervägas att återupprätta en försörjningskommission för att leda och prioritera försörjningen med industrivaror i höjd beredskap och krig, och att en sådan bör stå under statlig ledning med näringslivet och arbetsmarknadens parter som centrala aktörer.

Därutöver anser Förvarsberedningen att det behövs en central förvaltningsmyndighet till stöd för regeringens samordning av det civila försvaret och föreslår att detta genomförs genom att MSB omformas. Förslaget innebär bl.a. att MSB i fredstid håller samman planering och förberedelser för det civila försvaret och utifrån regeringens inriktning lämnar förslag till avvägningar och prioriteringar samt ansvarar för frågor om samhällets krisberedskap och det ekonomiska försvaret, inklusive försörjningsberedskapen. Förvarsberedningen noterar att den nya beredskapsstrukturen innebär att delar av de samordningsuppgifter som MSB har i stället bör ingå i sektorsers och civilområdets ansvar.

I Kraftsamling anför Förvarsberedningen även att aktörer inom energiförsörjning behöver väga in totalförsvarets behov vid utvecklingen av nya energisystem och vid uppbyggnaden av ny infrastruktur inom energiområdet för att i förebyggande syfte skapa en mer robust energiförsörjning.

Förvarsutskottet beslutade den 4 maj 2023 att inleda en förstudie om det civila försvaret i syfte att med utgångspunkt i målen för civilt försvar beskriva hur långt arbetet kommit med att organisera några utvalda beredskapssektorer. Utskottet utsåg vid samma tillfälle även en arbetsgrupp. Gruppen har senare preciserat att huvudstudien ska fokusera på de tre beredskapssektorerna Energiförsörjning, Livsmedelsförsörjning och dricksvatten samt Transporter. Syftet med gruppens förstudie är att översiktligt beskriva målet för civilt försvar, det nya beredskapssystemet med tio beredskapssektorer, det pågående arbetet med att stärka det civila försvaret och de tre beredskapssektorerna. Uppföljningen föreslås utgå från följande övergripande frågeställning: Hur långt har regeringens och myndigheternas arbete utifrån riksdagens mål för civilt försvar kommit med att organisera beredskapssektorerna Energiförsörjning, Livsmedelsförsörjning och dricksvatten samt Transporter?

Arbetsgruppens förslag innebär även att rapporten ska vara klar att läggas fram för förvarsutskottet för beslut om publicering i början av september 2024.

Utskottets ställningstagande

Civilt försvar är den civila verksamhet som myndigheter, kommuner och regioner samt enskilda, företag, det civila samhället m.fl. vidtar för att förbereda Sverige för höjd beredskap och krig. Verksamheten bygger på samhällets fredstida krisberedskap. Utskottet välkomnar de satsningar som nu sker på området för att komplettera denna fredstida krisberedskap för att också

kunna klara krigets villkor. Regeringens förslag om att införa en ekonomisk planeringsram för det civila försvaret som ska bidra till att skapa långsiktighet och förbättra förutsättningarna för en förstärkning av det civila försvarets förmåga, välkomnas av utskottet. Samtidigt vill utskottet understryka områdets komplexitet och att det involverar många aktörer, och därmed behovet av en utvecklad ledning och samordning. I likhet med regeringen bedömer utskottet att den nya struktur för krisberedskapen och det civila försvaret som gäller sedan den 1 oktober 2022 kommer att innebära en tydligare roll- och ansvarsfördelning mellan aktörerna inom det civila försvaret och samhällets krisberedskap.

Utskottet utgår från att regeringen fortsätter att verka för inriktningen att ställa höga krav på en välfungerande planering, samordning och uppföljning så att verksamheten kan utföras effektivt. Regeringen ansvarar även för att skapa förutsättningar för uppföljningar och utvärderingar.

Utskottet bedömer att Försvarsberedningens pågående arbete och annat utredningsarbete, inklusive utskottets eget uppföljningsarbete, bildar ett viktigt ingångsvärde för det civila försvaret och den utlovade propositionen om totalförsvarets fortsatta inriktning och utformning, inte minst mot bakgrund av det kommande medlemskapet i Nato. Utskottet anser att ovanstående ger en god grund för att fortsätta att utveckla det civila försvaret och ser därför inte skäl att föregripa detta arbete varför alla aktuella yrkanden om det civila försvaret avstyrks.

Befolkningsskydd

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden om befolkningsskydd.

Motionerna

Peder Björk och Peter Hedberg (båda S) föreslår i motion 2023/24:2025 att möjligheten ska ses över för att återuppta nybyggnation av skyddsrum med statlig ersättning och att en gynnsammare ersättning övervägs till fastighetsägare som renoverar befintliga skyddsrum.

Victoria Tiblom (SD) föreslår i motion 2023/24:103 att det ska utredas en komplettering av nuvarande lagstiftning för att sällskapsdjur ska kunna medföras till skyddsrum.

Ann-Sofie Lifvenhage (M) föreslår i motion 2023/24:2300 att behovet av en utbyggd och stärkt skyddsrumsinfrastruktur, anpassad till nutida förhållanden, ska ses över.

Bakgrund

Tidigare behandling

Utskottet understrekte i betänkande 2022/23:FöU6 att ett av målen inom det civila försvaret är att ha förmåga att värna civilbefolkningen. Precis som för övriga delar av det civila försvaret bedrivs verksamheten av många olika aktörer på central, regional och lokal nivå, och detta ställer höga krav på välfungerande planering, samordning och uppföljning för att verksamheten ska utföras effektivt. En del i att genomföra effektivast möjliga åtgärder för att värna civilbefolkningen uttryckte utskottet var att beakta de överväganden som gjordes inom ramen för utredningen Ett stärkt skydd för civilbefolkningen vid höjd beredskap. Utskottet önskade inte föregripa beredningsprocessen i fråga om denna utredning, varför de aktuella motionsyrkandena avstyrktes.

Pågående arbete

I maj 2021 gav regeringen en särskild utredare i uppdrag att utreda hur det framtida fysiska skyddet av civilbefolkningen mot direkta konsekvenser av krigshandlingar på svenskt territorium bör vara utformat (dir. 2021:30). Den särskilda utredaren skulle bl.a.

- analysera och ta ställning till vilken betydelse det nuvarande skyddsrumbeståndet och andra befintliga skyddade utrymmen har som fysiskt skydd för civilbefolkningen mot direkta konsekvenser av krigshandlingar på svenskt territorium
- kartlägga och analysera ansvarsförhållanden och förmåga på lokal, regional och nationell nivå när det gäller planering och genomförande av utrymning och inkvartering vid höjd beredskap och ytterst krig
- analysera och lämna förslag till en stödorganisation som under ledning av en myndighet eller ett annat offentligt organ kan genomföra insatser exempelvis inför eller i samband med att skyddsrum används eller utrymning och inkvartering genomförs.

I november 2022 överlämnade utredaren slutbetänkandet Ett stärkt skydd för civilbefolkningen vid höjd beredskap (SOU 2022:57). I betänkande behandlas bl.a. frågor om besiktning och kontroll, skyddsnivå och funktionalitet för olika utrymmen samt behovet av att beakta aspekter som exempelvis tillgänglighet för husdjur. Förslagen bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

I budgetpropositionen för 2024 (prop. 2023/24:1 utg.omr. 6) anger regeringen att det är angeläget att upprustning av befintliga större skyddsrum och moderniseringsåtgärder av normalskyddsrum fortsätter och föreslår därför ett tillskott av medel till MSB för detta syfte. Även återuppbyggnad av systemet för utomhusvarning vid anfall från luften prioriteras av regeringen.

I rapporten Kraftsamling anges att Försvarsberedningen i mångt och mycket delar utredningen Ett stärkt skydd för civilbefolkningen vid höjd beredskaps förslag avseende skyddsrum. Bland annat anser Försvarsberedningen att takten i kontrollen av det befintliga

skyddsrumbeståndet behöver öka och föreslår att hela det befintliga skyddsrumbeståndet ska inventeras inom tre år och i någon mån bör en tillsyn eller kontroll göras inom den närmaste femårsperioden. Vidare understryker Försvärsberedningen att skyddsrumarbetet bör prioriteras i områden som bedöms kunna drabbas av krigshandlingar och i områden där det finns bebyggelse i närheten av totalförsvarsviktiga anläggningar och platser. Försvärsberedningen förutsätter att det befintliga beståndet till stora delar är användbart och att det kan ge ett betydande skydd vid väpnat angrepp. Att bygga ett nytt bestånd är inte rimligt, enligt rapporten, vare sig resursmässigt eller tidsmässigt, åtminstone inte på kort sikt.

Försvärsberedningen anser att MSB ska behålla sitt ansvar för skyddsrumssystemet men att ansvaret för kontrollverksamheten ska tilldelas länsstyrelserna. Kommunerna har enligt Försvärsberedningen ett viktigt informationsansvar i fråga om iordningställande och användning av skyddsrum, i syfte att stärka skyddsrumskompetensen på lokal nivå.

Utskottets ställningstagande

Utskottet önskar understryka att ett av målen inom det civila försvaret är att ha en förmåga att värna civilbefolkningen. Precis som för övriga delar av det civila försvaret bedrivs verksamheten av många olika aktörer på central, regional och lokal nivå, och detta ställer höga krav på välfungerande planering, samordning och uppföljning för att verksamheten ska kunna utföras effektivt. En del i att genomföra effektiva åtgärder för att värna civilbefolkningen är enligt utskottet att beakta de överväganden som gjordes inom ramen för utredningen Ett stärkt skydd för civilbefolkningen vid höjd beredskap. Utskottet noterar att Försvärsberedningen delar flera av utredningens slutsatser och förslag och vill inte föregripa beredningsprocessen inom Regeringskansliet, varför samtliga motionsyrkanden avstyrks.

Försörjningstrygghet och beredskapslager

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden i frågor om försörjningstrygghet och beredskapslager.

Jämför reservation 17 (S), 18 (C) och 19 (MP).

Motionerna

Peter Hultqvist m.fl. (S) föreslår i kommittémotion 2023/24:2564 yrkande 52 att det ska tas fram en strategi för beredskapslager av insatsvaror, vilket också Mattias Ottosson m.fl. (S) föreslår i motion 2023/24:1708.

Sven-Olof Sällström m.fl. (SD) föreslår i kommittémotion 2023/24:779 yrkande 6 att det ska övervägas en översyn av beredskapslagren och relevant lagstiftning.

Mikael Larsson m.fl. (C) föreslår i kommittémotion 2023/24:2456 att Sverige ska ha en god försörjningsförmåga på samhällsviktiga varor och tjänster i hela landet i händelse av kris och krig, där individer, offentliga aktörer och näringslivet har en viktig uppgift utifrån sina respektive roller (yrkande 37). Motionärerna anför även att en ökad självförsörjningsgrad av viktiga förnödenheter utgör en viktig komponent i den fortsatta uppbyggnaden av totalförsvaret (yrkande 38).

Emma Berginger m.fl. (MP) föreslår i kommittémotion 2023/24:2450 att staten ska ta ansvar för att bygga upp beredskapslager och tillsammans med näringsliv, kommuner och regioner säkerställa att lagerhållningen i samhällskritiska försörjningskedjor är tillräcklig för att klara kriser och krig (yrkande 23). Motionärerna föreslår även att möjligheterna till ökad varuförsörjning genom inhemsk produktion ska utredas (yrkande 24).

Ann-Christine Frohm Utterstedt och Eric Westroth (båda SD) föreslår i motion 2023/24:1208 yrkande 4 att en utredning ska övervägas om att återinföra statliga beredskapslager med olja och drivmedel.

Markus Wiechel och Eric Palmqvist (båda SD) föreslår i motion 2023/24:2521 att det ska införas en finskinspirerad beredskapslag i Sverige för att det inte ska uppstå brist på exempelvis skydds- eller sjukvårdsutrustning vid behov.

Bakgrund

Tidigare behandling

När det gäller det civila försvaret har riksdagen godkänt att målet bl.a. ska vara att ha förmåga att säkerställa de viktigaste samhällsfunktionerna, att upprätthålla en nödvändig försörjning och att bidra till det militära försvarets förmåga (bet. 2020/21:FöU4, rskr. 2020/21:136). I detta totalförsvarsbetänkande betonade utskottet vikten av att stärka totalförsvarets robusthet och uthållighet med utgångspunkten att det civila och det militära försvaret är ömsesidigt beroende av varandra. I stor utsträckning äger och ansvarar privata aktörer för många av de viktigaste samhällsfunktionerna, som bl.a. handlar om produktion och transporter av nödvändiga varor och tjänster. Utskottet framhöll därför att offentliga aktörer, i nära dialog med privata aktörer bör bedöma behovet av förberedelser för att säkerställa en rimlig beredskap. Det kan avse bl.a. prioritering och fördelning av resurser samt andra nödvändiga åtgärder såsom att framställa eller lagra produkter och materiel inom t.ex. hälso- och sjukvården och i livsmedelskedjan. Samtidigt bedömde utskottet att frågor om ansvar och metoder för att uppnå försörjningstrygghet, såsom lagerhållning i statlig eller privat regi och tillverkningsberedskap, är angelägna och komplicerade frågor som behöver analyseras och utredas närmare under kommande år.

Utskottet uttryckte i betänkande 2022/23:FöU6 att de riksdagsbundna målen alltjämt är den inriktning som regeringen ska verka mot, och utskottet vidhöll vikten av att stärka totalförsvarets robusthet och uthållighet med utgångspunkten att det civila och det militära försvaret är ömsesidigt beroende av varandra. När det gäller företag och näringslivets aktörer såg utskottet det som positivt att regeringen inrättar ett tvärsektorielt näringslivsråd för totalförvar och krisberedskap för att stärka försörjningsberedskapen i landet. Det kan ses som ett viktigt steg i strävan att nå de mål som riksdagen beslutat om, och vid den aktuella tidpunkten bedömde utskottet därför inte att det fanns skäl att tillstyrka aktuella yrkanden på området. Utskottet bedömde, i likhet med tidigare, att frågor om ansvar och metoder för att uppnå försörjningstrygghet, såsom lagerhållning i statlig eller privat regi och tillverkningsberedskap, är både angelägna och komplicerade frågor. De förslag som utredningen Nationell samordning av försörjningsberedskapen vid den aktuella tidpunkten avsåg att lämna kunde därför vara av stort värde i det fortsatta arbetet. Utskottet såg inte skäl att föregripa utredningens slutbetänkande varför övriga motionsyrkanden om försörjningstrygghet och beredskapslager avstyrktes.

Pågående arbete

I september 2021 beslutade regeringen om direktiv till en särskild utredare som skulle analysera och föreslå en funktion med ansvar för nationell samordning av försörjningsberedskapen samt utreda principer och former för finansiering av samhällets försörjningsberedskap (dir. 2021:65). Förslagen skulle syfta till att stärka Sveriges förmåga att upprätthålla en nödvändig försörjning vid frestdida krissituationer, höjd beredskap och ytterst krig. Utredaren var satt att bl.a. analysera och föreslå vilka uppgifter en funktion med ansvar för nationell samordning av försörjningsberedskapen ska ha samt hur denna funktion ska förhålla sig till vissa andra aktörer med ansvar eller betydelse för försörjningsberedskapen. Vidare skulle utredaren analysera och föreslå hur funktionen ska organiseras och finansieras samt analysera och föreslå ändamålsenliga och övergripande principer och förutsättningar för fördelning av ansvar mellan det allmänna och näringslivet. Utredaren skulle vidare pröva möjligheten att finansiera samhällets försörjningsberedskap med avgifter, analysera för- och nackdelar med andra former av finansiering, föreslå principer och former för finansiering av samhällets försörjningsberedskap och utarbeta nödvändiga författningsförslag.

Utredningen lämnade i augusti 2023 sitt betänkande (SOU 2023:50). Utredningen lämnar flera förslag om hur försörjningsberedskapen kan förstärkas, bl.a. att MSB ska tilldelas ansvaret för den nationella samordningen. Försörjningsanalyser av försörjningsflöden av varor och tjänster ska göras av respektive sektorsmyndighet för följande sex sektorer: elektroniska kommunikationer och post, energiförsörjning, finansiella tjänster, hälsa, vård och omsorg samt livsmedelsförsörjning och dricksvatten och

transporter. Den nationellt samordnande funktionen ska kunna bistå andra myndigheter med kunskap och information om beredskapslagring och få utföra beredskapslagring med tillhörande tjänster på uppdrag av statliga myndigheter. Funktionen ska också kunna upprätta och upprätthålla statliga beredskapslager för varor som inte andra myndigheter ansvarar för. Utredningen har remitterats med sista svarsdag den 31 december 2023.

I övrigt har regeringen tillsatt ett tvärsektorielt näringslivsråd för totalförsvaret och krisberedskap under 2023 för att stärka försörjningsberedskapen i landet. Rådet kommer att vara ett forum på strategisk nivå för informationsutbyte och rådgivning om totalförsvaret och krisberedskap i frågor som är av gemensam vikt för näringslivet, arbetstagarorganisationer och staten.

I budgetpropositionen för 2024 (prop. 2023/24:1 utg.omr. 6) anger regeringen att myndigheterna arbetar intensivt med att omsätta ökade medel och inriktning för materiel som följer av försvarsbeslutet 2020, men att vissa leveranser förutses bli försenade. Uppbyggnad av lager för drivmedel, livsmedel, läkemedel, ammunition, reservdelar och utbytesenheter pågår i syfte att bygga upp beredskapslager.

I övrigt kan som exempel på utredningsuppdrag nämnas att regeringen i maj 2022 beslutade att en särskild utredare ska föreslå en utvecklad inriktning för livsmedelsberedskapen inklusive styrmedel för näringslivets medverkan. Förslagen ska utgöra en del av underlaget för regeringens fortsatta arbete för uppbyggnaden av livsmedelsberedskapen i syfte att stärka samhällets krisberedskap och det civila försvaret i enlighet med målet för det civila försvaret (dir. 2022:33, 2023:125).

Regeringen beslutade i juni 2022 också att en särskild utredare ska kartlägga vilka varor och tjänster i Sverige som har väsentlig betydelse för upprätthållandet av samhällsviktig verksamhet eller där allvarliga konsekvenser i övrigt riskerar att uppstå om varan eller tjänsten inte tillgängliggörs. Syftet är att stärka Sveriges förmåga att upprätthålla en nödvändig försörjning och därigenom säkerställa tillgång till samhällsviktiga varor och tjänster vid fredstida krissituationer, höjd beredskap och ytterst krig. Uppdraget ska slutredovisas senast den 31 oktober 2024 (dir. 2022:72, 2022:139).

Regeringen beslutade vidare i augusti 2022 att en särskild utredare ska se över regelverk och ansvarsfördelning och vid behov föreslå förändringar för att säkerställa en robust och kontinuerlig leverans av vattentjänster. Syftet med uppdraget är att stärka förmågan att leverera vattentjänster vid händelse av kris, höjd beredskap och då ytterst krig samt utifrån de nya förutsättningar som följer av ett förändrat klimat. Uppdraget ska redovisas senast den 30 november 2024 (dir. 2022:127, 2023:140).

Försvarsutskottet beslutade den 4 maj 2023 att inleda en förstudie om det civila försvaret i syfte att med utgångspunkt i målen för civilt försvar beskriva hur långt arbetet kommit med att organisera beredskapssektorerna

energiförsörjning, livsmedelsförsörjning och dricksvatten samt transporter. En närmare redogörelse för det arbetet återfinns på sidan 43.

I rapporten Kraftsamling konstaterar Försvarsberedningen att Sveriges beredskap vad gäller att upprätthålla eller ställa om produktion samt skydda och distribuera försörjningsviktiga varor och tjänster är mycket bristfällig och att möjligheterna att upprätthålla eller ställa om produktion samt säkra och distribuera viktiga varor och tjänster därför behöver förbättras. Försvarsberedningen föreslår att det bör övervägas att återupprätta en försörjningskommission för att leda och prioritera försörjningen med industrivaror i höjd beredskap och krig, och att en sådan bör stå under statlig ledning med näringslivet och arbetsmarknadens parter som centrala aktörer

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill än en gång lyfta fram att det av totalförsvarsbetänkandet framgår att målet för det civila försvaret bl.a. ska vara att ha förmåga att säkerställa de viktigaste samhällsfunktionerna, upprätthålla en nödvändig försörjning, bidra till det militära försvarets förmåga men även bidra till att stärka samhällets förmåga att förebygga och hantera svåra påfrestningar på samhället. De riksdagsbundna målen är alltså den inriktning som regeringen ska verka mot, och utskottet vidhåller än en gång vikten av att stärka totalförsvarets robusthet och uthållighet med utgångspunkten att det civila och det militära försvaret är ömsesidigt beroende av varandra.

När det gäller företag och näringslivets aktörer ser utskottet det som positivt att regeringen inrättat ett tvärsektoriellt näringslivsråd för totalförsvar och krisberedskap för att stärka försörjningsberedskapen i landet. Det kan ses som ett viktigt steg i strävan att nå de mål som riksdagen beslutat om.

Utskottet bedömer att frågor om ansvar och metoder för att uppnå försörjningstrygghet är både angelägna och komplicerade frågor. De förslag som utredningen Nationell samordning av försörjningsberedskapen har lämnat är därför av stort värde i det fortsatta arbetet. Utskottet arbetar också själv med att följa upp försörjningsfrågor. Utskottet ser därför inte skäl att i nuläget föregripa regeringens beredning av nämnda utredning, andra relevanta utredningar samt Försvarsberedningens arbete inför nästa beslut om totalförsvarsinriktning, varför samtliga motionsyrkanden om försörjningstrygghet och beredskapslager avstyrks.

Rymdstrategi

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om rymdstrategi.

Jämför reservation 20 (S).

Motionen

Peter Hultqvist m.fl. (S) föreslår i kommittémotion 2023/24:2564 yrkande 41 att en svensk rymdstrategi ska utarbetas som tar hänsyn till modern försvars- och säkerhetspolitik.

Bakgrund*Tidigare behandling*

I sitt yttrande över skrivelsen En strategi för svensk rymdverksamhet (skr. 2017/18:259, ytr. 2018/19:FöU1y) uttryckte försvarsutskottet att de nya hot som växer fram på rymdområdet – bl.a. förekomsten av rymdskrot, solstormars effekter, cybersäkerhetshot och andra säkerhetsrelaterade hot, t.ex. militariseringen av rymden – innebär att det fortfarande är viktigt att försöka skapa synergier mellan civila och försvarsrelaterade tillämpningar för att tillgodose nationella säkerhetsintressen, inklusive de som handlar om den egna militära förmågan.

Pågående arbete

I budgetpropositionen för 2024 (prop. 2023/24:1 utg.omr. 6) anger regeringen att rymdens ökade betydelse för försvar och säkerhet samt dess koppling till kritiska beroenden innebär att rymden får en allt större roll i totalförsvaret. I syfte att säkerställa de försvars- och säkerhetspolitiska intressena i svensk rymdpolitik kommer regeringen att presentera en försvars- och säkerhetsstrategi för rymdfrågor under 2024. Strategin kommer att utgå från Sveriges geostrategiska läge och nationella kapacitet och syfta till att utveckla Sveriges roll inom rymdfrågor.

Utskottets ställningstagande

Utskottet instämmer i regeringens syn på rymdens ökade betydelse för Sveriges försvar och säkerhet och välkomnar därför att regeringen avser att presentera en försvars- och säkerhetsstrategi för rymdfrågor under 2024. Utskottet anser att regeringens förslag är i linje med motionärernas intentioner, varför det aktuella yrkandet avstyrks.

Reservationer

1. Försvarspolitisk inriktning och totalförsvaret, punkt 1 (S)

av Peter Hultqvist (S), Helén Pettersson (S), Johan Andersson (S), Heléne Björklund (S) och Markus Selin (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:2564 av Peter Hultqvist m.fl. (S) yrkande 1 och avslår motionerna

2023/24:384 av Sven-Olof Sällström m.fl. (SD) yrkandena 1 och 3,

2023/24:779 av Sven-Olof Sällström m.fl. (SD) yrkande 4,

2023/24:1076 av Marcus Wennerström och Inga-Lill Sjöblom (båda S),

2023/24:1110 av Boriana Åberg m.fl. (M) yrkande 2,

2023/24:2456 av Mikael Larsson m.fl. (C) yrkande 1 och

2023/24:2457 av Muharrem Demirok m.fl. (C) yrkande 40.

Ställningstagande

Sverige befinner sig i det allvarligaste säkerhetspolitiska läget sedan andra världskriget. Antidemokratiska krafter med stort våldskapital inom och utom landets gränser hotar svenska liv, intressen, vår demokrati och frihet. Aldrig i modern tid har vi varit i större behov av ett starkt, effektivt och folkligt förankrat totalförsvaret. För oss är det en självklarhet att Sverige ska ha ett totalförsvaret av det svenska folket, för det svenska folket. Det militära och civila försvaret ska sammantaget ha en sådan styrka, sammansättning, ledning, beredskap och uthållighet att det avhåller andra från att försöka angripa, kontrollera eller på annat sätt utnyttja svenskt territorium. För att detta ska vara möjligt är det nödvändigt att gällande försvarsbeslut genomförs, att vi bygger en effektiv försvarsmakt och avsevärt ökar den operativa effekten. Detta måste ske samtidigt som vi ska integrera svensk försvarsmakt i Nato och leva upp till de krav som kommer med detta. I detta perspektiv blir frågan om möjligheten att bedriva striden uthålligt och över tid viktig. Vi föreslår därmed att satsningen på ett starkt totalförsvaret måste fortsätta och omfatta samhällets alla delar. Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännage detta för regeringen.

2. Försvarspolitisk inriktning och totalförsvaret, punkt 1 (C)

av Mikael Larsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2023/24:2456 av Mikael Larsson m.fl. (C) yrkande 1 och

2023/24:2457 av Muharrem Demirok m.fl. (C) yrkande 40 och

avslår motionerna

2023/24:384 av Sven-Olof Sällström m.fl. (SD) yrkandena 1 och 3,

2023/24:779 av Sven-Olof Sällström m.fl. (SD) yrkande 4,

2023/24:1076 av Marcus Wennerström och Inga-Lill Sjöblom (båda S),

2023/24:1110 av Boriania Åberg m.fl. (M) yrkande 2 och

2023/24:2564 av Peter Hultqvist m.fl. (S) yrkande 1.

Ställningstagande

Jag vill se en beredskapsmodell där näringslivet spelar en central roll utifrån en insikt om att det finns ett ömsesidigt beroende mellan det offentliga och näringslivet. Det kan exempelvis handla om att beredskapsåtgärder finansieras genom ersättning till näringslivet för att upprätthålla en tjänst eller en beredskap för vissa varor eller tjänster med utgångspunkt i avtal som beaktar försörjningstrygghet också i höjd beredskap och krig. Lagring är en annan möjlighet, men det är i så fall viktigt att den utformas på ett sätt som garanterar goda omsättnings- och distributionsmöjligheter. Det handlar inte om beredskapslager av gammalt snitt. Just nu är planeringshorisonten för totalförsvaret minst tre månader, men mot bakgrund av erfarenheterna från kriget i Ukraina föreslår jag att denna planeringshorisont ska förlängas.

Vidare föreslår jag att svensk försvarsförmåga ska utvecklas så att hela landet kan försvaras genom ökad tillgänglighet och förbättrad operativ förmåga. Försvarsmakten ska t.ex. fortsätta att utvecklas på de orter där myndigheten finns i dag, och de nyetableringar som har påbörjats behöver färdigställas.

Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännage detta för regeringen.

3. Militärt försvar och förmåga, punkt 2 (S)

av Peter Hultqvist (S), Helén Pettersson (S), Johan Andersson (S), Heléne Björklund (S) och Markus Selin (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:2564 av Peter Hultqvist m.fl. (S) yrkandena 13, 14 och 18 samt avslår motionerna

2023/24:778 av Sven-Olof Sällström m.fl. (SD) yrkandena 2, 4 och 11–13 samt

2023/24:2456 av Mikael Larsson m.fl. (C) yrkandena 2 och 3.

Ställningstagande

För ett effektivt försvar av Östersjön är de samlade marina stridskrafterna avgörande och undervattensförmågan omistlig. Svensk kompetens och förmåga är bäst i världen när det gäller Östersjöns operativa miljö. Leverans av ytterligare en ubåt till Försvarmakten är av stort strategiskt värde. Stridsflygets utveckling på lång sikt är också en angelägenhet av stor betydelse. Även på detta område besitter Sverige unik kompetens och operativ skicklighet. Framtidens stridsflyg kommer att rymma än högre komplexitet och teknologier som kanske ännu inte ens testats i praktiken. Redan innan den senaste versionen av JAS 39 Gripen tagits i bruk är det därför tid att inleda en diskussion om vilket flygplan som på sikt ska ersätta Gripen.

En av erfarenheterna av kriget i Ukraina är behovet av luftvärnsförmåga i alla dess dimensioner. Att kunna motverka fiendens försök till luftherravälde är helt avgörande. Det gäller också förmågan att bekämpa drönare som frekvent används. I försvarsbeslutet för 2020 tydliggörs behovet av långräckviddig förmåga. Långräckviddig bekämpningsförmåga är viktig med tanke på att det dels är tröskelhöjande, dels har stor betydelse för s.k. förbekämpning. För försvaret av vår del av världen är det viktigt att 2020 års försvarsbeslut så snart som möjligt realiserar på denna punkt.

Vi föreslår sålunda att

- ubåtsvapnet ska stärkas och en analys inledas inför anskaffande av ytterligare en ubåt
- ökade satsningar och arbete ska påbörjas kring svensk kompetens, design och operativa system för nästa generations svenska stridsflyg
- Sveriges luftvärn och långräckviddiga förmåga ska ses över.

Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännage detta för regeringen.

4. Militärt försvar och förmåga, punkt 2 (C)

av Mikael Larsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:2456 av Mikael Larsson m.fl. (C) yrkandena 2 och 3 samt avslår motionerna

2023/24:778 av Sven-Olof Sällström m.fl. (SD) yrkandena 2, 4 och 11–13 samt

2023/24:2564 av Peter Hultqvist m.fl. (S) yrkandena 13, 14 och 18.

Ställningstagande

Det kommande Natomedlemskapet, hybridkrigföring, gråzonsproblematik, den militärtekniska utvecklingen och Sveriges militärstrategiska läge i en allt mer viktig Östersjöregion ställer nya krav på det svenska försvaret, bl.a. vad gäller uthållighet, beredskap och krigsduglighet. Kriget i Ukraina gör alltjämt den säkerhetspolitiska situationen instabil och oförutsägbar. Ett svenskt Natomedlemskap kommer att öka den säkerhetspolitiska förutsägbarheten i vårt närområde när Sverige blir en del av en större försvarspolitisk helhet. Krigsdugligheten måste öka inom alla försvarsgrenar, men som jag ser det är det åtminstone kortsiktigt särskilt prioriterat att säkerställa arméns krigsförband och deras förmåga i likhet med försvarsbeslutet. Men vi behöver också se till att vi kan försvara svenskt territorium till sjöss och i luften genom att ha hög förmåga inom ubåtsjakt, sjöstrid och genom våra flygstridskrafter samt genom att utveckla Sveriges luftförsvarsförmåga i ett bredare perspektiv än JAS-systemet. Inte minst kommer förstärkningar av försvarsförmågan att behöva göras längs Östersjökusten, i Arktis och på Västkusten för att skydda handelsflöden till och från Göteborgs hamn. Det här är en utveckling som kommer att behöva ske över tid och vi behöver vara lyhörda för Natos samlade behov och försvarsplanering.

Jag föreslår sammanfattningsvis

- att krigsdugligheten ska öka inom alla krigsförband och att förmågan ska förbättras inom flygvapnet, marinen och armén
- förstärkningar av försvarsförmågan i och med Arktis och Östersjöns ökade militärstrategiska betydelse i och med ett Natomedlemskap.

Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännage detta för regeringen.

5. Stödet till Ukraina, punkt 3 (S)

av Peter Hultqvist (S), Helén Pettersson (S), Johan Andersson (S), Heléne Björklund (S) och Markus Selin (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:2564 av Peter Hultqvist m.fl. (S) yrkandena 8 och 9 samt avslår motionerna

2023/24:191 av Magnus Jacobsson (KD) yrkande 1,

2023/24:2456 av Mikael Larsson m.fl. (C) yrkande 19 och

2023/24:2466 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkande 7.

Ställningstagande

Rysslands folkrättsvidriga krigföring i Ukraina har stöpt om det säkerhetspolitiska läget i Europa, och det finns en stor enighet kring det faktum att detta olagliga invasionskrig i grunden har ändrat förutsättningarna för fred och stabilitet i Europa. I solidaritet med Ukrainas folk och som en del i det internationella svaret på Rysslands agerande finns det ett behov av att bistå Ukraina med både ekonomiska och materiella resurser. Det politiska stödet för detta bistånd är mycket brett, och sedan kriget bröt ut har Sverige bistått med åtskilliga militära stödpaket. Det är sannolikt att kriget i Ukraina kommer att pågå under lång tid, vilket kräver en mycket långsiktig planering från västvärldens och EU:s sida. Vi föreslår att Sverige ska fortsätta att stödja Ukraina med bl.a. försvarsmateriel. Vidare föreslår vi att en europeisk direktproduktion ska starta för att försörja Ukraina med vapen och ammunition. Detta är viktigt dels för att långsiktigt upprätthålla Ukrainas försvarsförmåga, dels för att klara nödvändig kvalitet, kapacitet och uthållighet i de bidragsgivande länderna. Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännage detta för regeringen.

6. Stödet till Ukraina, punkt 3 (C)

av Mikael Larsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2023/24:2456 av Mikael Larsson m.fl. (C) yrkande 19 och
2023/24:2466 av Kerstin Lundgren m.fl. (C) yrkande 7 och
avslår motionerna

2023/24:191 av Magnus Jacobsson (KD) yrkande 1 och
2023/24:2564 av Peter Hultqvist m.fl. (S) yrkandena 8 och 9.

Ställningstagande

Rysslands agerande i Ukraina måste fördömas i de skarpaste ordalag och handlingar. EU och Natoländerna har också reagerat starkt, både i responsen mot Ryssland och i fråga om stödet för Ukraina. Det är i Ukraina kampen står om vilket Europa vi tillsammans kommer att leva i framöver. Jag menar därför att det politiska, ekonomiska, humanitära och militära stödet till Ukraina måste fortsätta med kraft och så länge Putin inte lämnar Ukraina och jag föreslår därför en flerårig och systematisk plan för det militära stödet till Ukraina där hela kedjan av utbildning, reparation och bruk ingår.

Vi måste alltså direkt stödja Ukraina med vapen av alla dess slag, men också ge Ukraina finansiella förutsättningar att själva köpa vapen direkt från europeiska försvarsföretag, inklusive svenska. Centerpartiet har länge velat att ukrainska soldater utbildas i Sverige, och det har också skett. Det är bra. Tyvärr har regeringen inte tillräckligt snabbt hört sammat vårt krav om att också utbilda ukrainska stridsflygare här i stor omfattning så att Sverige uthålligt ska kunna erbjuda Ukraina stridsflyg i form av JAS, något som efterfrågats av Ukraina. Jag föreslår sålunda att Sverige med uthållighet ska erbjuda stridsflyg i form av JAS till Ukraina som ett sätt att öka det militära stödet. Det är min mening att ett beslut om att skicka JAS till Ukraina inte ska vara avhängigt av ett svenskt Natomedlemskap.

Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännage detta för regeringen.

7. Försvarsmaterieförsörjning, punkt 4 (S)

av Peter Hultqvist (S), Helén Pettersson (S), Johan Andersson (S), Heléne Björklund (S) och Markus Selin (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:2564 av Peter Hultqvist m.fl. (S) yrkandena 10, 11 och 19 samt avslår motionerna

2023/24:482 av Aron Emilsson m.fl. (SD) yrkandena 7 och 8 samt

2023/24:778 av Sven-Olof Sällström m.fl. (SD) yrkande 9.

Ställningstagande

Det försämrade säkerhetspolitiska läget i Europa har lett till en bred svensk politisk enighet kring beslutet att öka försvarsförmågan ytterligare och i en snabbare takt. Att väga våra nationella behov för att upprätthålla försvarsförmågan i Sverige mot innehållet i de militära stödpaketen till Ukraina är en mycket svår och komplex fråga. Konsekvenserna av att skänka större volymer kvalificerad materiel är svåra att överblicka, både när det gäller den ekonomiska omfattningen vid anskaffning av ersättningsmateriel och när det gäller de risker som uppstår för svensk försvarsförmåga. Stödet till Ukraina måste vara ett långsiktigt åtagande där flera återkommande stödleveranser är naturliga. Ju mer avancerade materielsystem som ingår i försvarsmaterielstödet till Ukraina, desto större blir åtagandena för det svenska försvaret kring bl.a. utbildning, vidmakthållande och reservmateriel. Det krävs en särskilt sammanhållen strategi för att ersätta det gap för svensk militär förmåga som uppstått i samband med vapenleveranserna. Det är viktigt med tanke på att substansen i riksdagens försvarsbeslut ska upprätthållas. Det är viktigt att så snart det är möjligt fylla upp de svenska materiellagren efter hjälpen till Ukraina. Ledtider vid anskaffning av försvarsmateriel har alltid varit en utmaning. Materielbehovsutredningen konstaterade att det normalt tar fem till sju år från det att mer avancerad materiel lagts in i Försvarsmaktens planering tills den är i bruk och ger operativ effekt. För utvecklingsprodukter är ledtiderna ännu mycket längre och det är en realitet som bör beaktas vid beslut. Det finns en risk att beslutsunderlagen till de militära stödpaketen inte fullt ut är transparenta och dessutom präglas av osäkra bedömningar av hur den av riksdagen beslutade militära förmågetillväxten påverkas på sikt. Alla dessa osäkerheter ställer mycket stora krav på regeringen och Försvarsmakten i det fortsatta arbetet både vad gäller de avvägningar som görs och den information som oundgängligen måste lämnas till riksdagen och

försvarsutskottet. Även avvägningarna måste vara transparenta och förankrade i förhållande till riksdagen.

Vi föreslår sålunda att

- regeringen ska vidta nödvändiga åtgärder för att hantera utmaningarna vid anskaffning av försvarsmateriel till förmån för den militära förmågetillväxten
- det ska upprättas en samlad plan för ersättning av det militära materiel som getts till Ukraina
- det ska utarbetas en försvarsmaterielstrategi i samråd med industrin för att stärka svensk produktion, forskning och export.

Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännage detta för regeringen

8. Nationella säkerhetsintressen, punkt 5 (S)

av Peter Hultqvist (S), Helén Pettersson (S), Johan Andersson (S), Heléne Björklund (S) och Markus Selin (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:2564 av Peter Hultqvist m.fl. (S) yrkandena 15 och 16 samt avslår motion

2023/24:482 av Aron Emilsson m.fl. (SD) yrkande 9.

Ställningstagande

Sverige har väsentliga säkerhetsintressen fastslagna av riksdagen. Till de väsentliga säkerhetsintressena räknas stridsflyg, ubåtar, sensorer och krypto. Vi föreslår att riksdagen ska ta ytterligare steg och inräkna Försvarsmaktens tillgång till ammunition som ett väsentligt säkerhetsintresse. Detta skulle innebära en tydlig prioritering i syfte att både förbereda för och klara krigets krav på robusthet. Tillgången på ammunition skulle då bli ett långsiktigt åtagande.

Det är också av avgörande betydelse att svenska staten garanterar sig om inflytande och kontroll över samtliga väsentliga säkerhetsintressen. Förändringar i företagsledning, ägarstrukturer eller internationella samarbetskonstellationer får inte innebära att svenska staten förlorar kontrollen över utvecklingen. Det får heller inte innebära att svenskt kunnande, erfarenhet, resultat av forskning och arbetstillfällen försvinner i en smygande och icke-kontrollerbar process. Ytterst måste det finnas en

beredskap för ett direkt statligt ägarengagemang i de delar av svensk försvarsindustri som hanterar de väsentliga säkerhetsintressena. Vi föreslår sålunda att den svenska staten långsiktigt ska söka garantier om inflytande och kontroll över samtliga väsentliga säkerhetsintressen.

Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännage detta för regeringen.

9. Forskning och utveckling, punkt 6 (MP)

av Emma Berginger (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:2450 av Emma Berginger m.fl. (MP) yrkande 4 och avslår motion

2023/24:778 av Sven-Olof Sällström m.fl. (SD) yrkande 10.

Ställningstagande

Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI) gör ett gediget arbete med forskning för Försvarsmakten och regeringen, dock mestadels inriktad på det militära försvaret. Jag föreslår därför att FOI ska få ett omfattande uppdrag av regeringen att forska om det civila försvaret och samhällets krisberedskap. Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännage detta för regeringen.

10. Cyberförsvar, punkt 7 (C)

av Mikael Larsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:2456 av Mikael Larsson m.fl. (C) yrkandena 20–23.

Ställningstagande

Sverige måste ha medlen att på ett aktivt sätt kunna skydda kritiska svenska intressen också på den digitala arenan. Kopplingarna mellan infrastruktur, psykologiskt försvar och samhällets totala försvarsförmåga är digitala och avgörs på en digital arena där frågorna hänger ihop. Sverige attackerar varje dag digitalt, och det är på tiden att vi får förmågor som motsvarar hotet. Sverige behöver t.ex. ha en aktiv försvarsförmåga att snabbt kunna skydda viktiga tillgångar, spåra angripare, störa angripare och slå tillbaka mot angripare. Försvarsmakten har i dag ansvaret för detta när en statsaktör attackerar och kan genomföra både defensiva och offensiva operationer. Förmågan till bägge behöver utvecklas, menar jag.

De frivilliga försvarsorganisationerna ligger sedan länge Centerpartiet varmt om hjärtat. Alla i Sverige ska kunna bidra till totalförsvaret, också om ens intresse och kompetens i huvudsak inte finns inom det traditionellt militära området, dvs. armén, flygvapnet och marinen. Samhällets förmåga att stå emot och återhämta sig från cyberattacker måste bli bättre. Jag anser därför att ett cybervärn som står på två ben behövs. Ett ben för att bidra till att stärka samhällets förmåga att hantera stora cyberattacker, och ett ben för att stå emot otillbörlig informationspåverkan under höjd beredskap och ytterst krig, dvs. cybervärnet ska också ha uppgifter inom det psykologiska försvaret. På så sätt kan vi också tydliggöra sambandet mellan cyber och psykologiskt försvar. Cybervärnet ska utgöra en aktiv del av totalförsvaret med kompetens som kan nyttjas av olika aktörer som själva saknar tillräcklig kompetens. Det blir en förstärkningsresurs på samma sätt som vissa andra kritiska resurser som frivilliga redan gör inom ramen för de frivilliga försvarsorganisationernas arbete.

Sedan 2020 utbildar Försvarsmakten värnpliktiga cybersoldater i samarbete med KTH. Cyberoperationer är en lika självklar del i modern krigföring som mark-, sjö- och luftoperationer och är därmed en naturlig del av det nationella försvaret av Sverige och svenska intressen. Det är angeläget att cybersoldaterna och de cybervärnpliktiga blir fler, menar jag. Den kompetens som de individerna utvecklar kan sedan, förutom att stärka Försvarsmaktens egen kompetens och cyberförmåga, också stärka cyberkompetensen i samhället i stort, exempelvis inom andra totalförsvarsmyndigheter men också inom näringsliv eller kommuner och regioner.

Avslutningsvis, för att belysa ett eventuellt behov av att stärka cyberfrågornas vikt i Försvarsmakten, vill jag också utreda om det finns ett behov av att införa ytterligare en cyberförsvarsgren jämte armén, flygvapnet och marinen.

Jag föreslår sammanfattningsvis

- en utveckling av Försvarsmaktens förmåga till både defensiva och offensiva cyberoperationer

- skapandet av ett cybervärn inom ramen för totalförsvaret för att dels stärka samhällets förmåga att hantera stora cyberattacker, dels för att stå emot otillbörlig informationspåverkan under höjd beredskap och krig
- att antalet cybervärnpliktiga ska bli fler
- att en utredning ska tillsättas för att se över ett eventuellt behov av att göra cyberförsvaret till en egen försvarsgren.

Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännage detta för regeringen.

11. Internationellt samarbete, punkt 8 (S)

av Peter Hultqvist (S), Helén Pettersson (S), Johan Andersson (S), Heléne Björklund (S) och Markus Selin (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:2564 av Peter Hultqvist m.fl. (S) yrkandena 3–5, 38 och 39 samt avslår motionerna

2023/24:482 av Aron Emilsson m.fl. (SD) yrkande 1,

2023/24:999 av Kalle Olsson och Anna-Caren Säterberg (båda S),

2023/24:1191 av Markus Wiechel (SD) yrkandena 3 och 5 samt

2023/24:2450 av Emma Berginger m.fl. (MP) yrkande 51.

Ställningstagande

När Ryssland inledde sitt fullskaliga och folkrättsvidriga invasionskrig mot Ukraina förändrades i ett slag den säkerhetspolitiska situationen i vår del av världen. Sveriges och Finlands ansökan om Natomedlemskap var en direkt följd av detta. Ett Natomedlemskap höjer tröskeln i förhållande till en kris eller konflikt i vårt omedelbara närområde, men det ställer också krav på att vi måste fortsätta stärka vår nationella försvarsförmåga och vara en trovärdig partner. Ett medlemskap öppnar också möjligheten för ett samarbete i stor omfattning mellan alla de nordiska länderna. Hela området i Skandinavien, från Arktis till Östersjön, måste ses som en operativ enhet. Planeringen och uppgifterna måste byggas upp så att de olika armé-, flyg- och sjöstridskrafterna samordnas och grupperas på ett så effektivt sätt som möjligt.

Inom ramen för det nordiska försvarssamarbetet Nordefco finns redan i dag en god grund för ett bra nordiskt samarbete. Detta kan och bör utvecklas ytterligare. Vi måste få till ett fördjupat försvarssamarbete, planering och övningsverksamhet mellan de nordiska länderna samt ett fortsatt utbyte av

information när det gäller den marina miljön och luften. Samtliga delar av totalförsvaret bör därför snarast göra en översyn av sina nordiska samarbeten och arbeta för att fördjupa, utveckla och bredda dessa samt fundera över om det finns områden där samarbete saknas. Vi noterar också att man inom ramen för Nordefco har nordiskt totalförsvaret som ett av de prioriterade områdena. I dessa osäkra tider är det nödvändigt att ett målinriktat arbete sätts för att stärka det nordiska försvars- och säkerhetspolitiska samarbetet.

Det alltmer aktuella försvaret av Nordkalotten bör bygga på en väl samordnad logistik och ledning där finska, svenska och norska arméstridskrafter samverkar. En sådan samverkan kommer när den väl är upprättad att tydligt uppfattas som tröskelhöjande i förhållande till en eventuell motståndare. Med förankring i den nuvarande gränsöverskridande träningen mellan norska, finska och svenska flygförband, kan ett liknande förhållningssätt skapas. Självfallet ska det kopplas till Natos gemensamma missil- och luftförsvaret som blir en viktig uppgift för Sverige och Finland att koordineras till redan i inledningen av medlemskapet.

Nordkalotten får en alltmer strategisk roll, bl.a. med anledning av närheten till ett starkare säkerhetspolitiskt fokus på Arktis. Världsstöd har en stark koppling till Narvik och transportvägarna genom Norrbotten. Kontrollen över naturtillgångarna och gruvbrytningen ökar också i betydelse. Sett ur perspektivet Nordkalotten är det från svensk sida också rimligt att driva frågan om etablering av en multinationell ledningscentral. Etableringen av ett regemente i Kiruna skulle skapa förbättrade förutsättningar för att skydda nationella intressen i regionen och för samordningen av ett fördjupat gemensamt ansvarstagande för Nordkalotten i länderna Sverige, Finland och Norge.

En av grunderna i Nato är att medlemsländerna tar ett kollektivt ansvar. Sverige ska ha en hög ambition i Nato, och särskilt viktig är en effektiv planering i Norden som integreras i Natos planering. I praktiken innebär detta en så djupgående samverkan mellan svenska, finska och norska arméstridskrafter att de i praktiken kan agera som en gemensam armé på Nordkalotten. Detta kommer alltså att kräva en fördjupad samordning i form av en multinationell ledningsenhet. Frågor som förhandslagring, infrastruktur, baser, ledning och skydd hanteras i detta sammanhang.

Utvecklingen av det civila försvaret ska även stärka samhällets förmåga att förebygga och hantera fredstida krissituationer. Det nordiska samarbetet behöver stärkas, inte minst för att säkerställa en god samverkan vid kris. Ett starkare och mer organiserat samarbete med våra nordiska grannländer är en viktig del i utvecklingen av den civila beredskapen i våra gränsområden.

Avslutningsvis, i denna oroliga tid, när demokratiska värden hotas av auktoritära och antidemokratiska krafter, är det viktigare än någonsin att Sverige aktivt och beslutsamt arbetar för att stärka, fördjupa och utveckla band och samarbeten med demokratiska stater runt om i världen. Alla goda krafter måste enas i kampen för frihet, demokrati och jämlikhet.

Vi föreslår sammanfattningsvis att

- vikten av operativ samordning mellan Sverige, Finland och Norge när det gäller försvaret av Nordkalotten ska tas ytterligare i beaktande
- en fördjupad samordning av de nordiska arméstridskrafterna ska ske så att de i praktiken kan agera som en gemensam armé på Nordkalotten
- en översyn av nordiska totalförsvarsarbeten ska ske, inklusive hur dessa kan utvecklas
- svensk nationell planering ska integreras med Nato
- fördjupade samarbeten på totalförvarsområdet med demokratiska stater ska ske

Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännage detta för regeringen.

12. Internationellt samarbete, punkt 8 (MP)

av Emma Berginger (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:2450 av Emma Berginger m.fl. (MP) yrkande 51 och avslår motionerna

2023/24:482 av Aron Emilsson m.fl. (SD) yrkande 1,

2023/24:999 av Kalle Olsson och Anna-Caren Säterberg (båda S),

2023/24:1191 av Markus Wiechel (SD) yrkandena 3 och 5 samt

2023/24:2564 av Peter Hultqvist m.fl. (S) yrkandena 3–5, 38 och 39.

Ställningstagande

Det civila försvaret, som i princip avskaffades helt efter kalla kriget, har i försvarsbeslutet 2021 fått särskilda medel avsatta för uppbyggnad. I nuvarande läge finns dock fortfarande stora behov av att under många år stärka totalförsvarets civila delar. Det råder obalans mellan det militära och det civila försvaret, och de båda delarna är starkt beroende av varandra. I det sammanhanget föreslår jag att det nordiska samarbetet inom ramen för det civila försvaret och krisberedskapen ska stärkas. Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännage detta för regeringen.

13. Utestängande av vissa utländska företag, punkt 9 (MP)

av Emma Berginger (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:2450 av Emma Berginger m.fl. (MP) yrkande 14 och
avslår motion

2023/24:482 av Aron Emilsson m.fl. (SD) yrkande 15.

Ställningstagande

Mat, vatten och värme är grundläggande behov som alltid behöver tillgodoses. För att kunna erbjuda detta till hela befolkningen är samhället beroende av fungerande elförsörjning, transporter och i allt större utsträckning fungerande internetförbindelser och telefoni. En robust infrastruktur är avgörande för motståndskraften och gör det svårare att angripa samhällets stabilitet. Även med en mycket robust infrastruktur och försörjning behövs en buffert vid plötsliga kriser i form av beredskapslager och egna lager i hushållen. Jag vill i sammanhanget understryka vikten av att Sverige ska behålla kontrollen över kritisk infrastruktur. Möjligheten att andra stater kan påverka den genom kontroll av företag med verksamhet i Sverige behöver begränsas. Samtidigt behövs samarbete för att utveckla och driva de tekniskt avancerade system som krävs för ett modernt samhälle. Av dessa skäl är goda förutsättningar för tekniskt samarbete med stabila demokratier mycket viktiga för Sveriges säkerhet i framtiden. Jag föreslår sålunda att oönskat utländskt ägande av samhällsviktig infrastruktur ska begränsas. Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännage detta för regeringen.

14. Civilt försvar och förmåga, punkt 10 (S)

av Peter Hultqvist (S), Helén Pettersson (S), Johan Andersson (S),
Heléne Björklund (S) och Markus Selin (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:2564 av Peter Hultqvist m.fl. (S) yrkandena 43–45 och

avslår motionerna

2023/24:779 av Sven-Olof Sällström m.fl. (SD) yrkandena 1 och 3,

2023/24:2303 av Ann-Sofie Lifvenhage (M),

2023/24:2450 av Emma Berginger m.fl. (MP) yrkande 1 och

2023/24:2456 av Mikael Larsson m.fl. (C) yrkandena 30–34.

Ställningstagande

Det civila försvaret måste byggas för att klara krigets krav. Erfarenheterna från kriget i Ukraina visar tydligt det civila försvarets viktiga roll i krigstid. Ytterst måste det vara dimensionerande för uppbyggandet av det civila försvaret, även om detta är en omfattande och stegvis process. Det civila försvaret ska också bidra till samhällets förmåga att bygga och hantera fredstida krissituationer. Planeringen för det civila försvaret ska bygga på arbetet med krisberedskap. Samhällets krisberedskap och det civila försvaret ska därmed vara ömsesidigt förstärkande. Förmågor bör i största möjliga utsträckning kunna nyttjas både vid fredstida krissituationer och vid höjd beredskap. Ett sådant förhållningssätt bidrar till effektivare resursutnyttjande och en stärkt försvarsvilja. Ett fungerande civilt försvar omfattar hela samhällets bredd. Möjligheterna att kunna hantera skador på människor, byggnader och infrastruktur är centrala. Att kunna upprätthålla transporter, cybersäkerhet, reparationer, produktion, lagerhållning, skydd av civilbefolkningen, sjukvård, räddningstjänst och hanterandet av flyktingströmmar är andra exempel. En bärande del av det civila försvaret är ett starkt civilsamhälle. Det ser vi inte minst i Ukraina. En befolkning som är välorganiserad bidrar i allra högsta grad till att stärka samhällsfunktionerna under kris och krig. En välutbildad befolkning är ytterst det som bär demokratin och motståndskraften av desinformation. Därför är det framtida stödet till utvecklingen av det svenska civilsamhällets strukturer av högsta vikt. Allt detta är viktiga punkter när framtidens civila försvar ska byggas. Särskilt bör det dock betonas att skyddet av civilbefolkningen bör stärkas då det är helt centralt för försvarsviljan.

Vi föreslår sammanfattningsvis att

- att Sveriges civila försvar ska stärkas
- beredskapen inom transport- och energisektorn ska öka
- att civilsamhällets strukturer ska stärkas som en del i befolkningens motståndskraft och till värn för demokratiska värden.

Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännage detta för regeringen.

15. Civilt försvar och förmåga, punkt 10 (C)

av Mikael Larsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:2456 av Mikael Larsson m.fl. (C) yrkandena 30–34 och avslår motionerna

2023/24:779 av Sven-Olof Sällström m.fl. (SD) yrkandena 1 och 3,

2023/24:2303 av Ann-Sofie Lifvenhage (M),

2023/24:2450 av Emma Berginger m.fl. (MP) yrkande 1 och

2023/24:2564 av Peter Hultqvist m.fl. (S) yrkandena 43–45.

Ställningstagande

Det finns fortfarande mycket att utveckla inom svensk krisberedskap och civilt försvar, nu och på sikt, vilket inte minst Rysslands krig i Ukraina och de hot mot och sabotage av samhällsviktig infrastruktur som genomförts visar ett tydligt behov av. Centerpartiet kommer fortsätta driva på för att nödvändiga förändringar kommer på plats och att de beslut som redan fattats av riksdagen får genomslag och blir verklighet.

Jag föreslår därför att

- den statliga krisledningen måste bli både tydligare och snabbare, samt att MSB:s roll i det civila försvaret på nationell nivå ska stärkas
- kommuners och regioners roll i ett nytt system för ansvar, ledning och samordning måste bli tydligare och bättre hänga samman i den större helheten
- den politiska ledningens möjlighet att leda kommuner och regioner vid höjd beredskap och krig ska säkerställas och stärkas
- möjligheten att krigsplacera ledande politiska företrädare i kommuner och regioner ska ses över
- behovet av civila planeringsramar som ett stöd för såväl kommuner och regioner som statliga myndigheter och näringsliv att på likvärdiga grunder kunna planera utifrån ses över.

Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännage detta för regeringen.

16. Civilt försvar och förmåga, punkt 10 (MP)

av Emma Berginger (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:2450 av Emma Berginger m.fl. (MP) yrkande 1 och avslår motionerna

2023/24:779 av Sven-Olof Sällström m.fl. (SD) yrkandena 1 och 3,

2023/24:2303 av Ann-Sofie Lifvenhage (M),

2023/24:2456 av Mikael Larsson m.fl. (C) yrkandena 30–34 och

2023/24:2564 av Peter Hultqvist m.fl. (S) yrkandena 43–45.

Ställningstagande

Det förebyggande arbetet är avgörande för ett väl fungerande totalförsvar. Motståndskraften i samhällsfunktionerna måste därför öka, fler insatser behöver göras för att förebygga kriser och det civila försvaret behöver stärkas. Ett ökat samarbete vad gäller krishantering och civilt försvar är centralt. Hjälp från annat land hade stor betydelse vid skogsbranden i Västmanland 2018. I tider av samhällsomvälvningar är det avgörande att samhället kan stå starkt och bidra till trygghet och tillförsikt. Det kräver ett starkt civilt försvar. När vi stärker det civila försvaret stärker vi också krisberedskapen och vice versa. Jag föreslår därför att arbetet med ett grönt, välplanerat och väl fungerande civilt försvar ska stärkas, dvs. ett välplanerat och förebyggande arbete som leder till snabba och effektiva åtgärder. Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännage detta för regeringen.

17. Försörjningstrygghet och beredskapslager, punkt 12 (S)

av Peter Hultqvist (S), Helén Pettersson (S), Johan Andersson (S), Heléne Björklund (S) och Markus Selin (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:2564 av Peter Hultqvist m.fl. (S) yrkande 52 och avslår motionerna

2023/24:779 av Sven-Olof Sällström m.fl. (SD) yrkande 6,
2023/24:1208 av Ann-Christine Frohm Utterstedt och Eric Westroth (båda SD) yrkande 4,
2023/24:1708 av Mattias Ottosson m.fl. (S),
2023/24:2450 av Emma Berginger m.fl. (MP) yrkandena 23 och 24,
2023/24:2456 av Mikael Larsson m.fl. (C) yrkandena 37 och 38 samt
2023/24:2521 av Markus Wiechel och Eric Palmqvist (båda SD).

Ställningstagande

Säkerställandet av en nödvändig försörjning av bl.a. livsmedel, dricksvatten, energi och läkemedel är avgörande för att skydda civilbefolkningen. För att upprätthålla förmågan inom hela totalförsvaret vid en allvarlig säkerhetspolitisk kris och i krig måste detta prioriteras högre. Förutsättningarna för försörjningsberedskapen har omdanats och den organisation som fanns tidigare för bl.a. beredskapslagring har avvecklats. Sverige behöver bygga upp en försörjningsberedskap för totalförsvarets behov vid höjd beredskap och ytterst i krig. Varor och tjänster som är nödvändiga för befolkningens överlevnad samt för att samhället ska kunna fungera på en grundläggande nivå behöver prioriteras. Vi föreslår därför att regeringen ska ta fram en strategi för beredskapslagring av insatsvaror. Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännage detta för regeringen.

18. Försörjningstrygghet och beredskapslager, punkt 12 (C)

av Mikael Larsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:2456 av Mikael Larsson m.fl. (C) yrkandena 37 och 38 samt avslår motionerna

2023/24:779 av Sven-Olof Sällström m.fl. (SD) yrkande 6,
2023/24:1208 av Ann-Christine Frohm Utterstedt och Eric Westroth (båda SD) yrkande 4,
2023/24:1708 av Mattias Ottosson m.fl. (S),
2023/24:2450 av Emma Berginger m.fl. (MP) yrkandena 23 och 24,
2023/24:2521 av Markus Wiechel och Eric Palmqvist (båda SD) och
2023/24:2564 av Peter Hultqvist m.fl. (S) yrkande 52.

Ställningstagande

Sverige behöver en förnödenhetsförsörjning värd namnet. Vi är beroende av omvärlden för det, men en ökad självförsörjningsgrad av viktiga förnödenheter utgör en viktig komponent i uppbyggnaden av totalförsvaret. Här blir kopplingen till både näringsliv och de gröna näringarna tydlig. De gröna näringarna kan stärka vårt samhälles grundläggande motståndskraft och samtidigt bidra till ett hållbart samhälle. Självförsörjningsgrad, jordbrukets konkurrenskraft, logistik och lagerhållning av nödvändiga livsmedel och strategiska insatsvaror samt individens egen beredskap utgör viktiga ingångsvärden att utveckla vidare. Minskad regelbörda skapar bättre förutsättningar för ökad inhemsk produktion. Jag föreslår att Sverige skaffar sig en god försörjningsförmåga på samhällsviktiga varor och tjänster i hela landet i händelse av kris och krig, där individer, offentliga aktörer och näringslivet har en viktig uppgift utifrån sina respektive roller. Här är det viktigt att det regionala och lokala perspektivet också finns med så att landets samlade försörjningsförmåga inte begränsas av tillgängligheten av ett statligt centrallager. Vidare föreslår jag att en ökad självförsörjningsgrad av viktiga förnödenheter ska ses som en viktig komponent i uppbyggnaden av totalförsvaret. Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkänna detta för regeringen.

19. Försörjningstrygghet och beredskapslager, punkt 12 (MP)

av Emma Berginger (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:2450 av Emma Berginger m.fl. (MP) yrkandena 23 och 24 samt avslår motionerna

2023/24:779 av Sven-Olof Sällström m.fl. (SD) yrkande 6,

2023/24:1208 av Ann-Christine Frohm Utterstedt och Eric Westroth (båda SD) yrkande 4,

2023/24:1708 av Mattias Ottosson m.fl. (S),

2023/24:2456 av Mikael Larsson m.fl. (C) yrkandena 37 och 38,

2023/24:2521 av Markus Wiechel och Eric Palmqvist (båda SD) och

2023/24:2564 av Peter Hultqvist m.fl. (S) yrkande 52.

Ställningstagande

Livsmedel, sjukvårdsmaterial, läkemedel, reservdelar och bränsle är exempel på varor som behöver finnas i lager för att samhället ska få tid till omställning

vid störd handel. Nuvarande lagerhållning är inte tillräckligt omfattande och ansvarsförhållandena är oklara. Lagerhållningen behöver därför förbättras steg för steg under flera decennier och hela tiden anpassas till de behov som finns i samhället. En del lagerhållning behöver ske centralt i statlig regi, men lager måste också finnas nära människor och verksamheter, därför behöver alla delar av offentlig sektor samarbeta med näringslivet om lagerhållning av varor som är kritiska för försörjningen. Jag föreslår alltså att staten ska ta ansvar för att bygga upp beredskapslager och tillsammans med näringsliv, kommuner och regioner säkerställa att lagerhållningen i samhällskritiska försörjningskedjor är tillräcklig för att klara kriser och krig. Jag föreslår också att möjligheterna till ökad varuförsörjning genom inhemsk produktion ska utredas. Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännage detta för regeringen.

20. Rymdstrategi, punkt 13 (S)

av Peter Hultqvist (S), Helén Pettersson (S), Johan Andersson (S),
Heléne Björklund (S) och Markus Selin (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2023/24:2564 av Peter Hultqvist m.fl. (S) yrkande 41.

Ställningstagande

Rymden har blivit en central arena i modern försvars- och säkerhetspolitik. Satelliter spelar en avgörande roll för kommunikation, övervakning, navigation och underrättelsetjänst. Vissa stater, som USA, Kina och Ryssland, har utvecklat förmågor att neutralisera motståndares satelliter, vilket ökar spänningen i rymden. Antisatellitvapen (ASAT) och cyberattacker mot rymdinfrastruktur ses som växande hot. Med kommersiella aktörer blir rymden alltmer tillgänglig. Dock medför detta att även mindre stater och icke-statliga aktörer kan utnyttja rymden i försvars- och säkerhetssyfte. Internationella avtal, som yttre rymdtraktaten, försöker reglera vapen och militär verksamhet i rymden, men de anses av många vara otillräckliga. Det råder en ökad insikt om behovet av nya internationella normer och regler för att förhindra en vapenkapplöpning i rymden. Militära doktriner erkänner nu rymden som en separat domän för krigföring, parallellt med land, hav, luft och cyberrymd. Förlusten av satellitkapacitet under en konflikt skulle ha förödande konsekvenser för ett lands militära och civila operationer.

Esrangle rymdcenter, beläget nära Kiruna, är en av Europas främsta uppskjutningsplatser för sondraketer och höghöjdsballonger. Sedan starten 1966 har Esrangle bidragit till forskning inom atmosfär, klimat och rymd. Esrangle rymmer en av världens största civila satellitmarkstationer och fungerar som ett nav i vårt satellitstationsnätverk. Den 13 januari 2023 invigdes dessutom en uppskjutningsplats för satelliter, vilket kraftfullt stärker Esrangle och Sveriges position inom rymdindustrin. Sverige har historiskt sett haft en framstående rymdförmåga, med aktörer som Swedish Space Corporation (SSC), vilken spelar en viktig roll globalt. Landets geografiska läge, tekniska expertis och Esrangles förmågor ger Sverige unika möjligheter att delta aktivt i rymdrelaterade försvars- och säkerhetsinitiativ. Inom det svenska flygvapnet finns också en mindre enhet som arbetar med rymdfrågor. Vi föreslår mot bakgrund av det anförda att regeringen omgående ska göra en bred översyn av Sveriges styrkor och svagheter på rymdområdet och utarbeta en svensk rymdstrategi som tar hänsyn till modern försvars- och säkerhetspolitik.

Riksdagen bör ställa sig bakom det som anføres i reservationen och tillkännage detta för regeringen.

Särskilt yttrande

Försvarspolitik och totalförsvaret (SD)

Lars Wistedt (SD) och Sara-Lena Bjälkö (SD) anför:

Vi har ett antal yrkanden i betänkandet. Vi vidhåller de synpunkter som framgår av dessa, men avstår från att yrka på dem. Som en sammanfattning vill vi istället framföra följande:

Sverige står inför en historisk omorganisation av totalförsvaret och det innebär ett flertal strategiska vägval, både avseende kvalitet och kvantitet. En analys av den ryska krigföringen i Ukraina, sammanvägd med de tydligt uttalade ryska målen för den krigsindustriella rustningen och de kommande strukturförändringarna inom de ryska stridskrafterna, ger vid handen att Sveriges återtagande av den nationella försvarsförmågan måste anpassas till, men även föregripa de ryska omstruktureringarna, om vårt totalförsvaret skall uppnå en krigsavhållande effekt.

Sverige behöver på sikt kraftigt öka antalet och slagkraften i fältarméns brigader men även skapa såväl en personell som materiell uthållighet. Tillgången på tyngre organisationsbestämmande materiel typ stridsfordon och artilleripjäser medger först på sikt en utökning av antalet mekaniserade brigader, liksom tillgången på utbildade värnpliktiga att fylla upp dessa krigsförband med.

Vi förordar därför ett alternativt utbildningssystem för krigsförbanden där värnpliktiga intensivutbildas avseende grundläggande färdigheter och samövas i strid inom ramen för lokalförsvarsförband.

Dessa förband kan sedan tillföras territorialförsvaret och bland annat lösa krigsuppgifter för att säkerställa fältarméns operativa och strategiska rörelsefrihet, främst genom skyddet av knutpunkter, hamnar, flygplatser och andra centrala funktioner.

Efterhand som Sverige ersätter respektive förnyar beståndet av stridsfordon och andra avancerade materielsystem samt ökar förmågan att utbilda på dessa mer komplicerade materielsystem så kan lokalförsvarsförbanden inkallas till repetitionsutbildning och därmed övas på dessa system. Personalen kan intill dess även ingå i ett personalsättningsystem för fältarméns behov.

Under förutsättning att hemvärnets och försvarsutbildarnas personal, men även reservofficerare - givet förmånliga och flexibla anställningsförhållanden - kunde utnyttjas för att förstärka Försvarens förmåga att utbilda värnpliktiga så vore det fullt möjligt att intensivutbilda tre omgångar värnpliktiga till lokalförsvarsförband på två år.

Vi ser vikten av en svensk inhemsk livskraftig försvarsindustri. Därför menar vi att Sveriges och de övriga medlemsstaternas möjlighet att tillämpa artikel 346 i EU:s funktionsfördrag om skyddandet av inhemska försvarsindustrier måste respekteras och vi ser med tillförsikt på att ett arbete kring detta är igångsatt under den nuvarande regeringen. Nya företag och inte

minst småföretag inom krigsmaterielområdet är i det nuvarande säkerhetspolitiska läget av stor vikt för Sveriges samlade försvarsförmåga.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden 2023/24

2023/24:103 av Victoria Tiblom (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda en komplettering av nuvarande lagstiftning för att kunna medföra sällskapsdjur till skyddsrum och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:191 av Magnus Jacobsson (KD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett långsiktigt ökat stöd till Ukraina inom EU och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:384 av Sven-Olof Sällström m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen borde överväga förslaget om totalförsvaret och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen borde överväga ett totalförsvaret bortom 2030 och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:482 av Aron Emilsson m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det nordiska försvarssamarbetet och särskilt samarbetet med Finland ska fördjupas och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska ha en egen krigsmaterielindustri och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om småföretagande inom krigsmaterielindustrin och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att artikel 346 i EU:s funktionsfördrag om skyddandet av inhemska försvarsindustrier ska respekteras och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att föreslå lagstiftning för att utestänga företag med kopplingar till icke-demokratiska regimers underrättelsetjänster från att leverera kritisk infrastruktur och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:778 av Sven-Olof Sällström m.fl. (SD):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen i sitt arbete bör beakta Försvarsmaktens roll och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen behöver ta hänsyn till förslaget om ledning och samverkan och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen borde beakta Försvarsmaktens materielförsörjning och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen borde beakta fortsatta satsningar på forskning och utveckling och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen borde beakta inriktningen för armén och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen borde beakta inriktningen för marinen och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen borde beakta inriktningen för flygvapnet och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:779 av Sven-Olof Sällström m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen i sitt arbete bör beakta det som anförs i motionen om det civila försvaret och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen borde beakta civilförsvaret och krisberedskapens ledning och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen borde överväga myndigheternas totalförsvarsperspektiv och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen i sitt arbete bör beakta en översyn av beredskapslagren och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:999 av Kalle Olsson och Anna-Caren Säterberg (båda S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga åtgärder för att stärka det nordiska samarbetet inom civilt försvar och samhällets robusthet och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:1076 av Marcus Wennerström och Inga-Lill Sjöblom (båda S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över konsekvenserna av privatiseringen och marknadiseringen av den svenska välfärdens ur perspektivet totalförsvarsförmåga och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:1110 av Borianana Åberg m.fl. (M):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att dra slutsatser för svenskt totalförsvar av Rysslands fullskaliga krig mot Ukraina och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:1191 av Markus Wiechel (SD):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheten till ett starkt och gemensamt nordiskt krissamarbete och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utvärdera gemensamma nordiska beredskapslager och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:1208 av Ann-Christine Frohm Utterstedt och Eric Westroth (båda SD):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga en utredning om att återinföra statliga beredskapslager med olja och drivmedel och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:1708 av Mattias Ottosson m.fl. (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga möjligheterna att ta fram en strategi för ett beredskapslager för insatsvaror och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2025 av Peder Björk och Peter Hedberg (båda S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att nybyggnation av skyddsrum skulle kunna återupptas med statlig ersättning och att en gynnsammare ersättning övervägs till fastighetsägare som renoverar befintliga skyddsrum, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2023/24:2300 av Ann-Sofie Lifvenhage (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av ett stärkt befolkningsskydd anpassat till nutida förhållanden och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2303 av Ann-Sofie Lifvenhage (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga en översyn av krisberedskapen i Sverige i syfte att förtydliga ansvar gällande det civila försvaret och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2450 av Emma Berginger m.fl. (MP):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka det civila försvaret och krisberedskapen och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ge FOI ett tydligt uppdrag och medel till att bredda och fördjupa forskningen kring det civila försvaret och krisberedskapen och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att begränsa utländskt ägande av samhällsviktig infrastruktur och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att staten bör ta ansvar för att bygga upp beredskapslager och tillsammans med näringsliv, kommuner och regioner säkerställa att lagerhållningen i samhällskritiska försörjningskedjor är tillräcklig för att klara kriser och krig och tillkännager detta för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att möjligheterna till ökad varuförsörjning genom inhemsk produktion bör utredas och tillkännager detta för regeringen.
51. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om nordiskt samarbete inom ramen för civilt försvar och krisberedskap och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2456 av Mikael Larsson m.fl. (C):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att hela landet ska kunna försvaras och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att krigsdugligheten ska öka inom alla krigsförband och att förmågan bör förbättras inom flygvapnet, marinen och armén, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om Arktis och Östersjöns ökade militärstrategiska betydelse när Sverige blir Natomedlem och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behov av flerårig och systematisk plan för det militära stödet till Ukraina där också hela kedjan av utbildning, reparation och bruk ingår, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behov av cybervärn och tillkännager detta för regeringen.

21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om cybervärnpliktiga och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om utveckling av Försvarsmaktens förmåga till både defensiva och offensiva cyberoperationer och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en utredning för att se över ett eventuellt behov av att göra cyberförsvar till en egen försvarsgren och tillkännager detta för regeringen.
30. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att den statliga krisledningen måste bli både tydligare och snabbare samt att MSB:s roll i det civila försvaret bör stärkas, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
31. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kommuners och regioners roll i ett nytt system för ansvar, ledning och samordning måste bli tydligare och bättre hänga samman i den större helheten, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
32. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkerställa och stärka den politiska ledningens möjlighet att leda kommuner och regioner i höjd beredskap och krig och tillkännager detta för regeringen.
33. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om möjligheten att krigsplacera ledande politiska företrädare i kommuner och regioner och tillkännager detta för regeringen.
34. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behov av civila planeringsramar och tillkännager detta för regeringen.
37. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska ha en god försörjningsförmåga på samhällsviktiga varor och tjänster i hela landet i händelse av kris och krig, där individer, offentliga aktörer och näringslivet har en viktig uppgift utifrån sina respektive roller, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
38. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ökad självförsörjningsgrad av viktiga förnödenheter utgör en viktig komponent i den fortsatta uppbyggnaden av totalförsvaret, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2023/24:2457 av Muharrem Demirok m.fl. (C):

40. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att dagens planeringshorisont för totalförsvaret om minst tre månader bör förlängas och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2466 av Kerstin Lundgren m.fl. (C):

7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige uthålligt ska erbjuda stridsflyg i form av Jas till Ukraina som ett sätt att öka det militära stödet och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2521 av Markus Wiechel och Eric Palmqvist (båda SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en finskinspirerad beredskapslag och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2564 av Peter Hultqvist m.fl. (S):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett starkt totalförsvaret och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att svensk nationell planering bör integreras med Nato och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av operativ samordning mellan Sverige, Finland och Norge när det gäller försvaret av Nordkalotten och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en djup samordning av de nordiska arméstridskrafterna så att de i praktiken kan agera som en gemensam armé i Nordkalotten och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om stöd och materiel till Ukraina och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att starta europeisk direktproduktion för att försörja Ukraina med vapen och ammunition och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om anskaffning av försvarsmateriel och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att upprätta en samlad plan för ersättning av det militära materiel som utgör stöd till Ukraina och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka ubåtsvapnet och inleda analys inför anskaffande av ytterligare en ubåt och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ökade satsningar och arbete kring hur svensk kompetens, design och operativa system för nästa generations svenska stridsflyg som ska ersätta Jas 39 Gripen snarast bör påbörjas och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillgången till ammunition av riksdagen bör markeras som ytterligare ett svenskt säkerhetsintresse och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att svenska staten långsiktigt bör garantera sig om inflytande och kontroll över samtliga väsentliga säkerhetsintressen och tillkännager detta för regeringen.

18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över Sveriges luftvärn och långräckviddiga förmåga och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att i samråd med industrin utarbeta en försvarsmaterielstrategi för att stärka svensk produktion, forskning och export och tillkännager detta för regeringen.
38. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn av nordiska totalförsvarssamarbeten och hur dessa kan utvecklas och tillkännager detta för regeringen.
39. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om fördjupade samarbeten med demokratiska stater och tillkännager detta för regeringen.
41. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utarbeta en svensk rymdstrategi och tillkännager detta för regeringen.
43. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om Sveriges civila försvar och tillkännager detta för regeringen.
44. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ökad beredskap i transport- och energisektorn och tillkännager detta för regeringen.
45. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka civilsamhällets strukturer som en del i befolkningens motståndskraft och till värn för demokratiska värden och tillkännager detta för regeringen.
52. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en strategi för beredskapslager för insatsvaror och tillkännager detta för regeringen.